

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
Oddelek za slovanske jezike in književnosti

DIPLOMSKO DELO

Martina Polajžar

Maribor, 2014

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
Oddelek za slovanske jezike in književnosti

Diplomsko delo
MARIBORSKE GIMNAZIJE

Graduation thesis
GYMNASIUMS IN MARIBOR

Mentor:

izr. prof. dr. Bernard Rajh

Kandidatka:

Martina Polajžar

Maribor, 2014

Lektorica: Zdenka Kostanjevec, predmetna učiteljica slovenščine

Prevajalka: Simona Kuhar, prof. ang. in nem. j.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju, izr. prof. dr. Bernardu Rajhu, za vso strokovnost, razumevanje, strpnost in spodbudno usmerjanje, gospe Zdenki Kostanjevec za lektoriranje in gospe Simoni Kuhar za angleški prevod povzetka diplomskega dela.

Hvala vsem mojim, ki so mi stali ob strani v času mojega študija.



Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

IZJAVA

Podpisana Martina Polajžar, rojena 4. 4. 1983 na Ptuju, študentka Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, smer slovenski jezik s književnostjo, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Mariborske gimnazije* pri mentorju izr. prof. dr. Bernardu Rajhu, avtorsko delo.

V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Martina Polajžar

Kraj, Maribor

Datum, 18. marec 2014

POVZETEK

V diplomskem delu z naslovom Mariborske gimnazije je na začetku na kratko predstavljena zgodovina Maribora, nato je posebna pozornost namenjena pogojem za nastanek in razvoj mariborskih gimnazij, njihovemu učiteljskemu kadru, dijakom, šolskim in obšolskim dejavnostim ter trdemu boju zavednih ljudi, ki so se borili za uveljavitev slovenskega jezika v teh šolah.

Mariborske gimnazije so predstavljene skozi začetke tega šolstva v Mariboru, ko je bila izobraževalna ustanova v nemških rokah. V nadaljevanju sta opisana krepitev narodne zavesti med ljudmi ter boj za slovenski jezik v gimnazijah pod vodstvom naprednih profesorjev in perspektivnih gimnazijcev. Po okupaciji so gimnazije predstavljene s poudarkom na pomenu njihovega delovanja za razvoj mesta, prav tako so predstavljeni tudi pomembnejši profesorji in dijaki, ki so delovali in se izobraževali v njih.

Ključne besede:

- Maribor
- gimnazije
- učitelji
- dijaki
- narodnostni boji
- obšolske dejavnosti

ABSTRACT

In my diploma work entitled Mariborske gimnazije (Gymnasiums in Maribor) a short history of Maribor has been introduced and after that a special attention has been paid to the conditions for the beginning and development of gymnasiums in Maribor, their teacher staff, students, school activities, extra-curricular activities and to hardworking nationally conscious people, who had fought for the enforcement of the Slovene language in those schools.

Gymnasiums in Maribor are introduced through their beginning in Maribor, when the education establishments were still in German hands. After that the increasing of national awareness among people and the fight for the Slovene language in gymnasiums under leadership of progressive professors and prospective students are described. After occupation the gymnasiums are introduced with emphasis on the importance of their actions for the development of the town. The most important professors and students who worked and educated themselves at those schools are also introduced.

Key words:

- Maribor
- gymnasiums
- teachers
- students
- national fights
- extra-curricular activities

KAZALO VSEBINE:

1	UVOD	1
1.1	NAMEN DIPLOMSKEGA DELA	2
1.2	METODOLOGIJA DIPLOMSKEGA DELA	3
2	ZAČETKI GIMNAZIJSKEGA ŠOLSTVA V MARIBORU IN NJEGOV RAZVOJ DO DRUGE SVETOVNE VOJNE	4
2.1	Mariborska gimnazija	7
2.2	Mariborska realka	13
2.3	Mariborska učiteljišča	21
3	MARIBORSKE GIMNAZIJE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	25
3.1	Prva gimnazija	26
3.2	Druga gimnazija	28
3.3	Tretja gimnazija	31
3.4	Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška	33
4	OBŠOLSKE DEJAVNOSTI NA MARIBORSKIH GIMNAZIJAH PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	35
4.1	Prva gimnazija	35
4.2	Druga gimnazija	44
4.3	Tretja gimnazija	53
4.4	Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška	56
5	NEKATERI POMEMBNEJŠI MARIBORSKI GIMNAZIJSKI PROFESORJI	65
5.1	Anton Dolar	65
5.2	Janko Glazer	66
5.3	Anton Ingolič	66

5.4	Jože Košar	67
5.5	Danica Križanič Müller	68
5.6	Ivan Lorenčič	69
5.7	Ljudevit Pivko	69
5.8	Rudolf Gustav Puff	70
5.9	Božidar Raič	71
5.10	Henrik Schreiner	71
5.11	Gustav Šilih	72
5.12	Josip Šuman	73
5.13	Josip Tominšek	73
5.14	Davorin Trstenjak	74
5.15	Karel Verstovšek	74
5.16	Fran Voglar	75
5.17	Anton Zupančič	75
5.18	Franc Wiesthaler	76
6	SKLEP	77
7	LITERATURA IN VIRI	80

1 UVOD

Razvoj gimnazijskega izobraževanja je del kulturne zgodovine nekega naroda in tudi mesta. Ugotovitev velja tudi za Maribor, ki je prvo gimnazijo dobil že v času habsburške monarhije. Čeprav je ta delovala v ožjem državnem in kulturnem okviru ter v največji meri v nemškem jeziku, je postala pomembna tudi za Slovence: nudila jim je možnost izobraževanja in osebne rasti, na njej se je pojavljalo tudi izobraževanje v slovenskem jeziku, kar lepo število (predvsem slovenskih) profesorjev pa je v dijakih budilo tudi narodno zavest.

V času obeh Jugoslavij so mariborske gimnazije okrepile svojo izobraževalno dejavnost in vanjo vključile vse večje število najstniške mladine, z obšolskimi dejavnostmi pa postale pomembna kulturna središča, ki so vplivala na gimnazijce in na mesto samo. Pri tem so ves čas sodelovali gimnazijski profesorji, pa tudi dijaki, med katerimi so mnogi postali znani slovenski javni, znanstveni in kulturni delavci.

Mariborski Nemci so bili vedno dobro organizirani, zlasti leta 1938, po priključitvi Avstrije k Nemčiji. Nemška vojska je ob napadu na Jugoslavijo vkorakala v Maribor in že aprila leta 1941 so Nemci začeli izvajati ponemčevalne ukrepe ter načrtno izseljevati Slovence. Ukinili so vse slovenske šole in odstavili vse slovenske učitelje. Pripeljali so učitelje iz Avstrije in organizirali povsem nemške šole, kjer je bil pouk v nemščini, slovenska govorica pa je bila v šolah prepovedana, tudi med odmori. Šolam je bilo prepovedano uporabljati slovenske žige, obrazce ter slovenska imena krajev in šol. Odstraniti so morali tudi slovenske napise, ki so bili na šolskih poslopih. Izvajali so intenzivno ponemčevanje. Nacisti so uničili ali odpeljali tudi vse šolske knjižnice, zaplenili so mnogo slovenskih podjetij, trgovin in obrtnih delavnic. V prvi vrsti uresničevanja Hitlerjevega naročila, da naj naredijo deželo nemško, je bilo ponemčevanje šolstva. Nacistični vzgoji in ponemčevanju je bila v celoti prilagojena tudi vsebina pouka. Z nemškimi šolami so nameravali popolnoma ponemčiti slovensko mladino in onemogočiti vključitev med visoko

izobraženstvo. Vse šole so lahko brez ovir obiskovali le nemški državljani. S trdim bojem narodno ozaveščenih profesorjev in gimnazijcev, ki so se zavzemali za uveljavitev slovenskega jezika v šoli, uradu in javnem življenju, jim je bila namera ponemčenja preprečena, kar je bilo za mesto Maribor z okolico, njegovo prebivalstvo ter Slovence nasploh neprecenljiva vrednost zgodovinskega pomena.

Diplomsko delo obsega sedem poglavij. V Uvodu sta navedena namen in metodologija diplomskega dela. Drugo poglavje obsega kratek opis zgodovine mesta Maribor, narodnostne razmere, njegovo rast in s tem tesno povezan razvoj gimnazij do 2. svetovne vojne. V tretjem poglavju so predstavljeni razvoj posameznih mariborskih gimnazij po 2. svetovni vojni vse do današnjih dni, njihov učiteljski kader in dijaki. Četrto poglavje obsega šolske in obšolske dejavnosti, ki so po vojni potekale na mariborskih gimnazijah. V petem poglavju so predstavljeni pomembnejši profesorji teh gimnazij. V šestem poglavju so navedene sklepne ugotovitve, v sedmem pa uporabljena literatura in viri.

1.1 NAMEN DIPLOMSKEGA DELA

Namen diplomskega dela je na osnovi preučevanja literature predstaviti ustanovitev in delovanje mariborskih gimnazij od 18. stoletja naprej, prav tako zavedne slovenske profesorje, ki so v dijakih prebujali narodno zavest in jih navduševali za slovenski jezik tako v šolskih kot tudi v obšolskih dejavnostih. S svojim naprednim delovanjem so se upirali pritiskom močne nemške oblasti in njeni politiki ter z vztrajnostjo in pogumom dosegli uveljavitev slovenščine kot učnega jezika gimnazije v obeh Jugoslavijah in danes.

1.2 METODOLOGIJA DIPLOMSKEGA DELA

V diplomskem delu je uporabljena naslednja metodologija:

- Zgodovinska metoda je uporabljena pri opisovanju zgodovinskih dejstev, dogodkov in oseb.
- Metoda klasifikacije je pripomogla, da so v diplomskem delu zajete temeljne značilnosti mariborskih gimnazij.
- Deskriptivna raziskovalna metoda je bila upoštevana pri preučevanju literature.

2 ZAČETKI GIMNAZIJSKEGA ŠOLSTVA V MARIBORU IN NJEGOV RAZVOJ DO DRUGE SVETOVNE VOJNE

Gimnazija je ime povzela po vzoru starogrških šol. Gymnasia pomeni namreč v grščini vajo, gymnásion pa telovadnico. Potemtakem je to šola, kjer vadijo, urijo, utrjujejo. Pri starih Grkih je bilo v ospredju telesno urjenje, kar je kmalu pomenilo tudi urjenje v duhovni spretnosti, v logičnem mišljenju. Gimnazija je torej šola, ki posega nazaj v antično Grčijo, ki hoče ohranjati zvezo z antično kulturo. Gimnazija, ki sloni na antični kulturi, je dobila tudi ime humanistična ali klasična po klasičnih (antičnih) jezikih, se pravi po latinščini in grščini. Vse to izvira iz časov humanizma, renesanse oziroma začetka novega veka, ko so poudarjali harmonične osebnosti človeka, tako imenovane plemenite človečnosti, uresničene zlasti v grško-rimski kulturi (Trstenjak, 1990: 46).

Maribor in njegovi prebivalci so v avstrijskem cesarstvu zmeraj živeli v senci nemške oblasti in bili obremenjeni z nemško miselnostjo. Do sredine 19. stoletja in še čez je bil mariborski meščan predvsem Štajerec z zavestjo pripadnosti avstrijskemu cesarju. Živel je patriarhalno, doma in v službi je večinoma govoril nemško, včasih pa je z okolico komuniciral tudi slovensko. Nemščina je bila uradni jezik, slovenski jezik v šoli in znanosti ni imel kaj iskati. Maribor je upravno-politično pripadal Avstro-Ogrski vse do njenega zloma leta 1918.

Politične in socialne spremembe, ki so bile povezane s fiziokratsko politiko Marije Terezije in Jožefa II., so v drugi polovici 18. stoletja prinesle Mariboru sedež upravnega središča med Muro in Dravo. Mesto je pridobilo na pomenu in se je začelo hitreje razvijati ter izgrajevati tudi svojo kulturo. Leta 1795 je bila ustanovljena prva tiskarna. V priselitvi vojaške posadke in v gimnaziji je Maribor videl nadaljnjo možnost svojega razvoja.

Maribor je imel v preteklosti večkrat srečo, da so bili mestni župani šolstvu zelo naklonjeni. Za čas županovanja *Otmarja Reiserja* (1850–1861) so preusmerili javne zavode iz starega dela mesta v predmestja, postavili so kadetnico, na novo organizirali sodstvo ter ustanovili ali razširili nove šole in urade. V čas njegovega županovanja sodi tudi nastanek osemrazredne gimnazije v Mariboru. Mariborski

dopisnik in gimnazijski profesor R. G. Puff se je pohvalil, da se je leta 1852 vpisalo v mariborsko dekliško šolo 70 deklet. Posebej pa poudarja, da je k nastanku te šole veliko pripomogel tedanji župan mestne občine Reiser. Leta 1852 je Davorin Trstenjak v *Novicah* zapisal, da se na mariborski nižji gimnaziji 100 učencev uči tudi slovenski jezik. Žal pa to navdušenje za slovenščino v srednjih šolah ni dolgo trajalo. Preveč goreče učitelje so naganjali s šol, zaradi strahu pred oblastjo pa so se nekateri učitelji sami odrekli pouku slovenščine.

Za Maribor je bilo kmetijstvo pomemben vir preživetja in z železnico, ki je leta 1846 stekla skozi mesto z Dunaja v Trst, so začeli cveteti industrija, trgovina, uprava, šolstvo in vojaška oblast. Vse to je dajalo Mariboru videz nemškega mesta, vendar je bil ves nadaljnji trud, da bi mesto ohranilo narodnostno nemški značaj, zaman.

Za prevzem mariborskega in obmejnega šolstva sta pripravila načrt dr. Karel Verstovšek in Leopold Poljanec. Za to so potrebovali slovenske učitelje, ki so bili predvsem zavedni in delavni. V Maribor so prišli iz raznih slovenskih krajev. Leta 1919 so prevzeli vse mestne osnovne in meščanske šole. Večino nemških učiteljev so odpustili. Na področju šolstva je bil to nekakšen državni udar. Za utrditev in postavitev slovenskega šolstva v Mariboru se je začelo trdo in požrtvovalno delo. Da so se razmere v šolstvu sorazmerno hitro uredile, gre zasluga potrpežljivosti in pedagoškemu optimizmu slovenskih učiteljev. Na srednjih šolah so bili še bolj nemško naravnani, zato so na njih izvajali slovenjenje. Gimnazija je bila v Mariboru prva šola, na kateri so uvedli slovenski učni jezik.

Na podeželju so prve šole nastale v župniščih. Učiteljskega poklica še ni bilo, duhovniki so učenje prepustili organistom in cerkovnikom. Ti pa za poučevanje niso imeli ustrezne izobrazbe. Še brati in pisati so komaj znali, pa so otroke učili verouk, brati, pisati in računati.

V Avstriji je leta 1774 izšla Obča šolska uredba, s katero so uvedli šolski sistem, ki je poznal tri stopnje šol. Terezijansko-jožefinska šolska reforma je tudi na Slovenskem ustanavljala različne stopnje osnovnih šol: trivialne šole, ki so bile na

podeželju, glavne šole, ki so bile v manjših mestih, in normalne šole, ki so bile v večjih mestih oziroma v deželnih središčih.

Leta 1774 so v Mariboru ustanovili glavno šolo. Delovala je na takratnem Cerkvenem trgu, sedanjem Slomškovem trgu. Vanjo so sprejemali dečke in deklice. Glavna šola se je hitro razvila v trirazrednico, kasneje v štirirazrednico.

Že leta 1802 so na glavni šoli izvajali trimesečne pripravljalne tečaje, kjer so izobraževali učitelje za vaške trivialke in domače učitelje.

Pri glavni šoli je od leta 1814 delovala tudi nedeljska šola, kjer naj bi učenci utrdili svoje znanje iz osnovne šole ter se izpopolnili v nemščini. Učitelj je moral prevzeti vsaj še eno uro pouka ob nedeljah. Včasih mu je pomagal duhovnik.

Deklice in dečke so po letu 1814 ločili, zato so za deklice ustanovili posebno enorazredno osnovno šolo (trivialko). To je bila prva dekliška osnovna šola. Ko se je osamosvojila, je postala dvorazrednica, potem je dobila še tretji in četrti razred. Postala je dekliška glavna šola. Število učenk je naraščalo in s tem se je razvijala tudi šola, tako da so leta 1875 imeli že osem razredov. Leta 1902 so iz prvih štirih razredov ustanovili samostojno dekliško osnovno šolo, ki je postala vadnica za ustanovljeno Deželno žensko učiteljišče.

Pri glavni šoli so leta 1850 začeli uvajati tudi naravoslovne predmete in postopoma se je ob njej razvila nesamostojna nižja realna šola.

Glavna šola je leta 1869 dobila še peti razred. Preselila se je v severni del novega šolskega poslopja tedanje realke.

Leta 1886 je dobila glavna šola novo ime Prva deška osnovna šola. Leta 1891 se je iz nje razvila deška meščanska šola. Zavod je dobil ime Splošna deška ljudska in meščanska šola. Vodil ga je vsakokratni ravnatelj meščanske šole. Tako je ostalo do leta 1919.

Srednjeveška mesta so imela ob župnijskih, samostanskih in mestnih osnovnih šolah tudi srednje šole, največkrat gimnazije. Tudi mariborski meščani so si želeli gimnazijo in dolgoletna želja je bila kmalu izpolnjena.

2.1 Mariborska gimnazija

Leta 1739 je mariborski župnik Kliess predlagal krškemu škofu, da naj bi v mestu nastanili jezuite in ustanovili gimnazijo. Ta pobuda je bila uresničena leta 1757, ko so jezuiti prišli v Maribor in v zelo kratkem času na Glavnem trgu zgradili jezuitsko gimnazijo. Jezuiti so svoje učence oborožili z znanjem, s katerim se je bilo v tem času mogoče uveljaviti in krepiti moč cerkve. Šlo je predvsem za znanje teologije s cerkvenim pravom in znanje filozofije. Zahtevali so, da morata dva izmed gimnazijskih učiteljev znati tudi slovensko. Tako je že 6. julija 1758 gimnazija začela z delom. Po ukinitvi jezuitskega reda leta 1773 je gimnazija začasno nehala delovati.

Mariborčani so po dveh letih prizadevanj dosegli, da so 3. novembra 1775 klasično gimnazijo ponovno odprli. Postala je javna državna šola. Na gimnaziji so še vedno poučevali bivši jezuitski profesorji in drugi redovniki. Šele okoli leta 1790 so se na gimnaziji pojavili prvi laični profesorji.

Jezuitska latinska šola je bila sprva 4-razredna, leta 1819 je imela pet razredov, nato do leta 1849 šest razredov. Iste leta je dobila še sedmi razred, že leta 1850 pa je po avstrijski reformi obsegala osem razredov, štiri nižje ter štiri višje razrede. Po končanem osmem razredu je sledila matura. Velik poudarek je bil na verouku in zelo strogi disciplini. Leta 1855 je bila preimenovana v cesarsko-kraljevo državno gimnazijo.

Na mariborski gimnaziji so se šolali predvsem dijaki iz SV Slovenije. V večini so bili slovenskega rodu. Nekateri so se kasneje uveljavljali kot domači razumniki, nekateri med njimi pa so zasloveli tudi po svetu.

Gimnazija je bila izrazito latinska šola. Latinščina je bila namreč uradni jezik cerkve, diplomacije, znanosti in medsebojnega sporazumevanja, kar je veljalo zlasti za plemstvo in bogato meščanstvo. Obiskovali so jo lahko le učenci z določenim predznanjem.

Na slovenskih tleh je bila mariborska gimnazija prva, ki je imela izpite iz slovenščine. Mestni župnik in hkrati ravnatelj, dr. Andrej Kavčič, ki je bil po rodu Slovenec, je podpiral na šoli vaje v slovenščini. Kljub temu da je bila gimnazija nemška, je na pobudo dr. Andreja Kavčiča razpisala avstrijska vlada od leta 1794 naprej vsako leto 20 štipendij, ki so jih lahko dobili samo slovenski dijaki. Štipendijo so prejeli tisti, ki so imeli najmanj prav dober uspeh in so z uspešnim pisnim izpitom dokazali znanje slovenščine. S tem je omogočil študij tudi revnim kmečkim sinovom, slovenski jezik pa je postal privilegirani.

Po ugotovitvah profesorja *Šedivýja*¹ je imela klasična gimnazija že od leta 1806 urejeno socialno zavarovanje za svoje dijake. Tako so imeli revni dijaki ves čas bolezni brezplačno oskrbo v mariborski bolnišnici. Po potrebi so dobili tudi denarno podporo za domačo bolniško nego. S slovenskimi štipendijami so tako močno budili narodno zavest, da slovenskih mariborskih gimnazijcev ni bilo več mogoče ponemčiti.

Kljub temu da so šolo obiskovali Nemci in Slovenci, so izstopali predvsem nadarjeni slovenski dijaki. Na nemško podcenjevanje Slovencev in slovenske kulture so slovenski dijaki reagirali tako, da so z uspehi skušali vedno prekašati nemške. Od vseh gimnazij v bivši avstro-ogrski monarhiji je imela klasična gimnazija v Mariboru največ dijakov, ki so z odliko končali vse osmošolske, gimnazijske in univerzitetne študije (tudi z doktoratom).

Iz vneme za materinščino je gimnazija v tem času dala Slovincem veliko kulturnih delavcev, narodnih buditeljev, slovničarjev in zgodovinarjev, kot so: *Franc Cvetko, Peter Dajnko, Janko Glazer, Anton Ingolič, Jože Košar, Anton Krempl, dr. Ljudevit Pivko, dr. Leopold Poljanec, dr. Rudolf Gustav Puff, Božidar Raič, Davorin Trstenjak, dr. Karel Verstovšek, Fran Wiesthaler* idr. V letih 1823–1829 so na gimnaziji študirali veliki slavisti: *dr. Franc Miklošič*, slovenski in hrvaški pesnik *Stanko Vraz*, jezikoslovec *Oroslav Caf* ter leksikonograf in slovničar *Anton Murko*. Na gimnaziji je bil prvi gimnazijski katehet *Ivan Narat*, ki

¹ ŠEDIVÝ, Jan (Linz, Avstrija, 1899–1969, Maribor) je bil publicist, pisec, zgodovinar.

je bil nekdanji član »svetourbanskega slovenističnega krožka«, ki naj bi uredil vprašanje slovenskega pravopisa in slovnice. Pod njihovim vplivom se je še posebej krepila narodna misel.

Dijake so v slovenskih težnjah v veliki meri podpirali tudi njihovi slovenski profesorji. Pod vplivom profesorja *Jurija Matjašiča* in zgodovinarja Maribora, *Rudolfa Puffa*, se je leta 1846 rodil rokopisni, prvi doslej znani, slovenski dijaški list *Sprotuletna vijolica*. Profesor Jurij Matjašič je s tem mariborske dijake spodbujal k slovenskemu slovstvenemu delovanju. Matjašič je poučeval na mariborski gimnaziji že od leta 1848, kot predavatelj slovenščine se mu je pridružil Davorin Trstenjak. Spoznala sta, da bi morala imeti mariborska gimnazija v dijaški knjižnici tudi slovenske knjige. S tem namenom sta leta 1851 v prvi številki ljubljanskih Novic objavila prošnjo vsem slovenskim domoljubom, da bi mariborski gimnaziji darovali knjige za knjižnico. Veliko ljudi se je odzvalo tej prošnji. S tem je knjižnica z učiteljskim in dijaškim oddelkom postopoma naraščala. Profesor Janez Majciger je posebej urejal in izposojal slovensko knjižnično gradivo.

Šola se je zgodaj uveljavila kot pomembna vzgojna ustanova zavednih slovenskih izobražencev. Le-ti so v mestu in na slovenskem Štajerskem odločujoče usmerjali kulturno, znanstveno in politično življenje.

Revolucionarji so leta 1848 zahtevali svobodo tiska, govora, enakost pred zakonom itd. Revolucijsko leto je na Slovenskem prineslo novo obdobje tudi v razvoju gimnazije kakor tudi šolsko reformo. Šolstvo so uvrščali med javne zavode, posebne vzgojne institucije, kjer se ljudje splošno in specialno izobražujejo. Gimnazije so postale osemrazredne, kot končni gimnazijski izpit pa so uvedli maturo, ki je bila pogoj za vpis na univerze. Na mariborski gimnaziji je bila prva matura leta 1851. Učenci, ki so se namenili v gimnazijo, večinoma tudi slovenski, so imeli odprto pot do akademskih poklicev.

Učni in vzgojni proces je ostajal po letu 1848 še vedno zelo strog. Dijakom so leta 1849 celo prepovedali članstvo v kateremkoli društvu. Prepovedano jim je bilo tudi ustanavljati društva. Pod nadzorom profesorjev so se lahko včlanili v

katoliška združenja in literarna društva. Za vsak prekršek so dijaka sproti opozorili, pri ponavljanju prekrškov pa so ga izključili.

Po marčni revoluciji, leta 1848, so postali nekateri posamezniki pozorni na socialno stanje dijakov. Na mariborski gimnaziji je Davorin Trstenjak leta 1851 ustanovil Podporno društvo za študirajočo mladino. Revnim učencem so podporna društva pomagala tako, da so jim začasno ali trajno dala šolske potrebščine ter jih podpirala z denarjem, obleko in hrano.

Zlasti po letu 1848 je k notranji podobi Maribora bistveno prispevala gimnazija z nekaterimi odličnimi narodnozavednimi profesorji, kot so: *J. Wartinger, R.G. Puff, D. Trstenjak, B. Raič, J. Majciger* idr. Le-ti so z dijaštvom dajali mestu tudi slovensko lice, kar se je pokazalo ob slavnostni stoletnici klasične gimnazije leta 1858, ki je bila opazna slovenska kulturna prireditev. Gimnazijski pevski zbor je na proslavi prvič javno zapel slovensko pesem. Na gimnaziji so gojili slovensko zborovsko petje že leta 1856, ko je na njej poučeval glasbo Janez Miklošič, brat slavista Franca Miklošiča. Leta 1857 so dijaki ob sklepni slovesnosti, pod vplivom svojega učitelja petja Janeza Miklošiča, po ravnateljevem slovenskem nagovoru zapeli nekaj slovenskih pesmi. Leta 1858 pa so ob stoletnici gimnazije pred izbranim občinstvom v grajski viteški dvorani ponovno peli slovensko pesem. To je bila prva uradna prireditev v Mariboru, na kateri so zapeli slovensko pesem. Mariborski Slovenci so uspešno tekmovali z nemškimi someščani, vendar žal samo na kulturnem področju

Leta 1857 se je mariborska gimnazija lahko pohvalila, da je od 232 vpisanih dijakov kar 134 učencev obiskovalo pouk slovenskega jezika.

Gimnazijski zakon je poznal samo dve vrsti gimnazij, in sicer: osemrazredno popolno in štirirazredno nepopolno, nižjo gimnazijo. Maribor se je za popolno gimnazijo potrudil, kolikor se je dalo. Za nadzidavo je občina odobrila sredstva in s tem omogočila stalnost sedmega razreda. Ravnatelju Friedrichu Riglerju je uspelo zagotoviti dovolj denarnih sredstev, da se je lahko mariborska gimnazija v študijskem letu 1850/51 spremenila v popolno osemrazredno gimnazijo. Osemrazredna gimnazija je posredovala višjo splošno izobrazbo z uporabo

klasičnih jezikov. Delila se je na nižjo gimnazijo s prvimi štirimi razredi in na višji študij, ki je bil namenjen pripravi na univerzo in druge visoke šole.

Učenci, ki so vstopali v srednjo šolo, so morali biti telesno in duševno zdravi, kar so dokazovali z zdravniškim spričevalom. Za vstop so kandidati morali predložiti rojstni list, potrdilo o cepljenju in priporočilo šole. Dokazati so morali tudi svoje predznanje, kar je bil pogoj za vpis. Sprejemne izpite je organiziral ravnatelj, ki je sestavil izpitno komisijo iz članov učiteljskega zbora. Slovenskega srednješolca so pestili revščina in diskriminacija kakor tudi strah, saj so ga lahko poklicali k vojakom, če ni bil odličen v večini predmetov. Nato so ta predpis še poostrili in zahtevali odličen uspeh pri vseh predmetih.

Deželni šolski sveti so vplivali na to, kdaj so imeli dijaki počitnice. Odkar je v Mariboru izhajal nemški časopis *Marburger Zeitung*², je šolska uprava v njem vsako leto javno razglašala datum začetka pouka.

Pri poučevanju slovenščine so v Slovenskih berilih omenjali Brižinske spomenike, nadalje pa brali odlomke iz Trubarja, Dalmatina, Jarnika, Prešerna in drugih. Za učbenike za nižje gimnazije je poskrbel *Janez Bleiweis*, ki je v letih od 1850 do 1855 priredil štiri Slovenska berila. V letih od 1853 do 1865 je za višje razrede to delo opravil *Fran Miklošič*. S tem so bili postavljeni trdni temelji, na katerih je kasneje pouk slovenskega jezika gradil Anton Janežič.

Premestitev sedeža lavantinske škofije z nemškega ozemlja na slovensko se je zgodila 4. septembra leta 1859. Škof *Anton Martin Slomšek*³ je s tem Maribor zapisal v slovensko zgodovino, saj je cerkveno-upravno združil večino štajerskih Slovencev, kar je imelo za nas daljnosežne pozitivne posledice. Maribor je dobil sedež škofije kakor tudi slovenskega škofa, kar je mestu dajalo slovenski videz. Vse Slomškovo delo je močno prispevalo h krepitvi narodne zavesti.

² *Marburger Zeitung* (sl. Mariborski časnik) je bil prvi tiskani časnik v Mariboru. Izhajal je od leta 1862 do 1945. Bil je glasilo nemške manjšine v Mariboru.

³ SLOMŠEK, Anton Martin (Uniše, 26. 11. 1800–24. 9. 1862, Maribor) je prvi slovenski svetnik in tudi zaslužen narodni buditelj. Bil je slovenski škof ter organizator trivialnih nedeljskih šol in dober pridigar. Imel je tečaj slovenščine, napisal je učbenik *Blaže in Nežica* v nedeljski šoli. Bil je urednik zbornika *Drobtinice*.

Leta 1889 je ministrstvo za bogočastje in uk z uredbo določilo, da se od šolskega leta 1889/90 dalje na gimnaziji uvedejo dvojezični razredi. V njih so poleg slovenskega jezika poučevali v slovenskem učnem jeziku še verouk in latinščino. Mariborska gimnazija je leta 1889 dosegla, da so imeli v nižjih štirih razredih oddelke z nemško-slovenskim učnim jezikom. Od takrat je število dijakov na mariborski gimnaziji konstantno naraščalo, med njimi so zmeraj prevladovali Slovenci. Tudi število gimnazijskih učiteljev se je večalo. Stara zgradba na Glavnem trgu je postala pretesna in leta 1892 so dobili mogočno ter ugledno novo šolsko poslopje na današnji Mladinski ulici 9. Slovesno so ga odprli 18. septembra 1892.

Leta 1911 je vlada imenovala prvega slovenskega ravnatelja, *dr. Josipa Tominška*. Leta 1913 je slovenski dijaški knjižnici mariborske gimnazije, v zadnjem šolskem letu pred 1. svetovno vojno, kot urednik podaril v dar Planinski vestnik. Delo ravnatelja je opravljal vse do upokojitve.

Mariborsko gimnazijsko poslopje je 24. septembra 1914 postalo vojaška bolnišnica. Pouk se je tedaj odvijal izjemoma v dopoldanskih in popoldanskih urah v poslopju realne šole. Leta 1915, ko se je Avstro-Ogrska zapletla v vojno tudi z Italijo, pa so se morali gimnazijci preseliti v muzejsko stavbo v današnji Razlagovi ulici.

Po zlomu Avstro-Ogrske je Narodna vlada za Slovenijo 27. novembra 1918 naročila, da se mora mariborska gimnazija preoblikovati v slovenski zavod. Državno gimnazijo so razglasili za slovensko in jo preimenovali v Državno klasično gimnazijo. Večina dijakov in profesorjev je že bila Slovencev, zato je bilo tukaj pri slovenjenju zavoda najmanj težav.

S 1. decembrom 1918 so odprli popolno 8-letno gimnazijo s slovenskim učnim jezikom v poslopju v današnji Mladinski ulici in z nemškimi vzporednicami v stavbi, ki je bila na današnji Razlagovi ulici 16. Pouk je potekal po dotedanjem učnem načrtu. Gimnazijski ravnatelj je ostal profesor dr. Josip Tominšek. Bil je tudi ravnatelj za nemške vzporednice, ki so bile s 16. junijem leta 1919

odpravljene. Leta 1932 je dr. Josipa Tominška ob njegovi upokojitvi zamenjal profesor Martin Mastnak.

V šolskem letu 1935/36 je postal varuh profesorske knjižnice klasični jezikoslovec Jože Košar, ki je bil tudi povojni ravnatelj zavoda, nato pa dolgoletni ravnatelj mariborske Založbe Obzorja. Svojo učiteljsko pot je začel šele eno leto prej.

Na mariborski gimnaziji se je pouk v nemščini končal konec šolskega leta 1935/36.

2.2 Mariborska realka

Država je vedno bolj posegala v šolstvo, saj je želela koristne in uporabne državljane. Vse to se je dogajalo v času, ko se je Maribor boril za popolno osemrazredno klasično gimnazijo in hkrati iskal možnosti, kako izobraziti mladino v tehniških veščinah. Potrebe po praktično usmerjenih kadrih so bile v Mariboru že dalj časa zelo velike, saj se je mesto hitro razvijalo v gospodarsko, prometno, upravno-politično in kulturno-prosvetno središče večjega geografskega območja. Vse bolj so čutili potrebo po praktičnih znanjih, ki jih dotedanje latinske šole niso nudile.

Avstrijske realke naj bi izboljševale kakovost obrtne in industrijske proizvodnje, širile tehniško izobrazbo, pospeševale znanja trgovinske stroke ter s tem prispevale k napredku in h konkurenčni sposobnosti Avstrije v mednarodni trgovini.

Že mestne šole, t. i. nemške šole, so z nemščino izpodrivale latinščino in so bile naravnane v praktične, laične poklice. Realke je zakon omogočil samo nekaterim glavnim in trgovskim mestom.

Realka je prepoznavna po poudarjanju pouka o stvareh, kar je v nasprotju z gimnazijo, ki je izrazito usmerjena k poučevanju klasičnih jezikov in njihove

kulture. Na realkah so poučevali strokovne in naravoslovne predmete ter nekaj latinščine. Pouk so učitelji ponazarjali, učenci pa so imeli tudi praktične vaje. Realke so bile tako sprva nižje srednje šole za praktične poklice. Dijaki realk se niso mogli vpisovati na univerze. Ko pa so po naših realnih gimnazijah od petega razreda dalje ponovno poučevali latinščino, so lahko absolventi teh šol brez kakršnihkoli težav vstopali tudi na univerzo.

Kakor gimnazija je tudi realka nižja pripravljavnica za višjo, istočasno pa naj bi izobrazila dijake za manj zahtevno delo v proizvodnji v mestih in na deželi. Nižje realke naj bi bile 2-razredne, ki naj bi bile vključene v glavne šole, ali 3-razredne, ki naj bi bile samostojne.

Leta 1850 je štajerska deželna vlada izdala odlok, da se četrti razred glavne šole spremeni v prvi letnik dvorazredne nižje realke. Tako so se z oktobrom leta 1850 mariborski mladini, željni in potrebni znanja praktičnih predmetov, odprla vrata. Nastal je prvi razred mariborske nižje realke v sklopu glavne šole, v poslopju nasproti vhodu v Gledališko ulico, zraven stolne cerkve. Ker je bila vključena v glavno šolo, je tedaj šlo za nepopolno in nesamostojno enoletno realko.

Izkazalo se je, da enoletna nižja realka ne zadošča potrebam. Z ministrsko odredbo in ministrovim dovoljenjem so jo že s šolskim letom 1854/55 razširili v dvoletno nižjo realko. Mestna občina je obljubila, da bo denarno prispevala za šolsko opremo, učila, kurjavo, plačo za dva učitelja in za polovico šolnine. Dvorazredna realka je bila še vedno pod skupnim vodstvom glavne šole.

Železniška povezava Dunaja s Trstom (1857) in Beljakom (1863) ter dograditev Delavnic južne železnice v neposredni bližini Maribora sta v mestu ugodno vplivali na razvoj trgovine, obrti in industrije. Za njihov razvoj so mariborska mestna občina in mariborski meščani potrebovali primerno šolane kadre, zato so si prizadevali, da bi Maribor dobil še višjo realko.

Realne šole, v katerih so se v štirih razredih nižje realke poučevali predmeti nižje gimnazije, so se ponekod po letu 1863 začele spreminjati v realne gimnazije. Te so imele poleg ostalih obveznih predmetov tudi realne predmete. Realne gimnazije so omogočale vstop v višjo gimnazijo in višjo realko. Maribor se je

potegoval za popolno realko, saj učencev mariborske realke pri prestopu na graško in druge realne šole niso obravnavali enakopravno.

Prizadevanja za razvoj in nadaljnji obstoj realke so tekla v Mariboru kar polno desetletje po letu 1860. V imenu mesta sta se zanjo odločno in zagnano potegovala župana Andreas Tappeiner in dr. Matthäus Reiser. Za uresničitev te želje se je mariborska mestna občina pogajala s štajerskim deželnim svetom in šolskimi oblastmi. Občina, z županom Tappeinerjem na čelu, je bila pripravljena zadevo finančno podpreti, vendar niso želeli sami nositi vseh stroškov. Župan Tappeiner je pri deželnem odboru vložil prošnjo za brezobrestni kredit, s katerim bi si Maribor pridobil ustanovitev popolne realke, ki so jo oblasti le obljubile. Vendar se je optimistično razpoloženje Mariborčanov kmalu ohladilo, saj je deželni odbor mariborski občini sporočil, da bi bili stroški gradnje, opreme z učili in učiteljsko plačo previsoki. Tako se je mariborska občina odločila, da bo stroške gradnje in opremo stavbe prevzela nase, saj je zaradi porasta šolske mladine občina morala vedno znova iskati prostore za odpiranje novih paralelk. Leta 1868 sta npr. prišla oba razreda realke v hišo na vogalu Grajske in Slovenske ulice, kjer je danes Astoria, v višje razrede pa so dijaki morali drugam.

S cesarjevo odločitvijo, z ministrskim odlokom in odlokom štajerskega deželnega sveta je bilo leta 1870 končno odločeno in dovoljeno, da se v Mariboru realka osamosvoji in izpopolni v državno višjo realko, ki je povezana z nižjo realko. Mariborska mestna občina se je takrat obvezala, da bo poravnala stroške za šolske prostore, za njihovo vzdrževanje, urejanje, čiščenje, ogrevanje, osvetljevanje, za učila in služinčad, dobivala pa bo polovico šolnine, ki jo bodo vplačevali dijaki. Država se je obvezala, da bo iz študijskega in verskega sklada plačevala učitelje. Materialno in moralno podporo je mariborska realka dobivala tudi od drugod, saj so jo podpirali tako mariborski nemški poslanci kakor tudi deželni šolski svet v Gradcu. Prvi ravnatelj mariborske višje realke je bil *Jožef Essl*, ki je bil sicer profesor matematike.

Mariborski mestni svet je še isti mesec leta 1870 sklenil, da bodo za realko zgradili novo stavbo. V njej bi en del zasedla še deška osnovna šola. Leta 1871 je graški arhitekt *Vilijem Bücher* mariborskemu županu Reiserju razložil svoj načrt

za zidavo novega poslopja mariborske realke in začeli so zidati stavbo na travniku za grajskimi gospodarskimi poslopji. 10. junija 1871 so s primerno slovesnostjo položili temeljni kamen. Naslednji dan je bil v časopisu *Marburger Zeitung* objavljen opis slovesnosti. Na bodočem gradbišču, kjer je danes Prva gimnazija, je bilo vse v cvetju, zelenju, zastavah in bila je ogromna množica ljudi. Župan, dr. Reiser, je s svojim govorom odprl slovesnost. Nato sta prisotne nagovorila še dr. Jožef Essl in deželni nadzornik, dr. Vrečko. Vsi so govorili v nemškem jeziku. Po končanih govorih so spominsko listino vložili v stekleno posodo in priložili sliko župana Reiserja, Bücherjev načrt stavbe ter po en izvod časopisov *Tagespost* in *Marburger Zeitung*, v katerih so stalno poročali o mariborskih novicah.

Na koncu šolskega leta so v juniju 1871 izdali prvo letno poročilo državne realke v Mariboru. Šolska poročila so morale od leta 1851 izdajati vse gimnazije, nato tudi realke, ko so postale popolne. Letna poročila so bila kvalitetna, saj so obsegala po eno ali dve razpravi na šoli zaposlenega profesorja, zanesljive sezname dijaštva in pregled delovanja zavoda v preteklem šolskem letu.

V novem šolskem letu 1872/73 so bili vsi v pričakovanju dograditve realčnega poslopja. Mariborčani so bili zelo ponosni na nastajajočo zgradbo in 2. oktobra leta 1873 je bila zgradba na Tappeinerjevem trgu dokončana ter slovesno predana svojemu namenu. To je bila prednica današnje Prve gimnazije, ki stoji na Trgu generala Maistra 1. O tem so vsak dan pred slovesno otvoritvijo veliko pisali v nemškem časopisu *Marburger Zeitung*. Z objavo v časniku je prireditveni odbor vabil vse meščane in prebivalce Maribora, kakor tudi okoličane in vse prijatelje šole, da se udeležijo počastitve velikega dogodka. Novogradnja je bila svečano odeta v cvetje in zastave so kazale na pomemben in veliki dan za Mariborčane. Župan dr. Reiser je nagovoril prisotne. Podal je kratko zgodovino šole in prizadevanja za postavitev realčnega poslopja.

Mariborska realka se je tedaj z vsemi razredi preselila v novo stavbo. Že kar ob ustanovitvi so si omislili profesorsko in dijaško knjižnico, ki sta dobivali knjižne darove. Knjižnica s čitalnico je bila v 2. nadstropju, zraven ravnateljevega stanovanja.

Na šoli so imeli dijaško in učiteljsko knjižnico, angleško-francosko knjižnico, zbirko učil za fiziko, prirodopis, zemljepis in zgodovino, kemijo, matematiko in opisno geometrijo, pevsko zbirko in zbirko telovadnega in igralnega orodja. Učenci so morali plačati šolnino, ki pa je bila odvisna od plačila letnega davka staršev. V avstrijski dobi in tudi v obdobju Kraljevine SHS je obstajalo Podporno društvo za revne dijake državne realne gimnazije v Mariboru. Dajali so jim šolske potrebščine v trajno ali začasno last, denarno podporo in obleko. Ravnatelj je bil na čelu upravnega odbora, člani pa so bili predstavniki proforskega zbora ter številne javne osebnosti: Rudolf Maister, dr. Franc Kovačič – ustanovitelj zgodovinskega društva v Mariboru, dr. Josip Leskovar – kasnejši mariborski župan, dr. Mihael Napotnik – lavantinski knezoškof, dr. Karel Verstovšek – poverjenik za uk in bogočastje ter mnogi drugi.

Takrat je bila mariborska realka izrazito nemška šola, gimnazija pa pretežno slovenska. V obdobju pred prvo svetovno vojno je bil Maribor mesto prevladujočega nemškega kapitala in meščanstva. Na realki so se šolali večinoma sinovi mestnih uradnikov, trgovcev, obrtnikov. Iz slovenskih kmečkih družin, s podeželja, je bilo malo dijakov, pa še to število je upadalo. Počasi so se jim začeli pridruževati tudi učenci nemško govorečih priseljencev. Učenci so bili z vseh koncev tedanje Avstro-Ogrske, mnogi celo iz oddaljenih krajev. Po maternem jeziku so bili v veliki večini Nemci ali tisti, ki so bili ponemčeni. Mariborska realka je prav zato do zloma monarhije veljala za izrazito nemški zavod, v katerem naj bi se dijaki naučili nemščine ter bi tako potem lažje trgovali z alpskimi deželami. Ob izbruhu 1. svetovne vojne je bila šola skoraj izključno nemška, vendar je v naslednjih treh letih odstotek slovenskih dijakov ponovno narasel. Sicer pa so dijake s slovenskega podeželja, zlasti bolj nadarjene iz manj premožnih družin, pod varstvom duhovščine pošiljali raje na mariborsko (klasično) gimnazijo, saj je veljala za slovensko šolo.

Učni jezik je bil povsod nemški. Že kar nekaj časa je potekala huda borba za slovenjenje šolstva. Za slovenski uradni jezik na Spodnjem Štajerskem ter za slovenščino v graškem deželnem zboru se je močno zavzemal slovensko-štajerski deželni poslanec Josip Vošnjak. Slovenci, ki so bili narodno in politično

ozaveščeni, so zahtevali slovensko nižjo gimnazijo v Mariboru, slovenski učni jezik na učiteljskišči v Mariboru in slovensko pravno fakulteto. Tudi slovenski gimnazijski profesorji v Mariboru iz leta 1870, kot so Majciger, Pajk, Šuman, so ustanovili gibanje za uradno uveljavitev slovenskega jezika v šoli, uradu in javnem življenju. Dali so tudi pobudo za ustanovitev Slovenske matice.

Na realki je bil od leta 1870 do 1919 pouk v slovenskem jeziku zelo omejen. Pouk verouka in slovenščine je bil opredeljen le na štiriletni nižji realki. Nemščino so imeli v vseh razredih od tri do pet ur tedensko. V vseh razredih so kot tuji jezik poučevali francoščino, samo v višji realki pa tudi angleščino.

Z 9. junijem 1889 je postal na Štajerskem slovenski jezik obvezen učni predmet, kar je veljalo za vse učence slovenske narodnosti. Izpitne ocene iz tega predmeta niso vplivale na splošni razredni uspeh.

Med realko, mariborsko gimnazijo in učiteljskiščem sta, po naročilu ministrstva za bogočastje in uk, mesečno potekali izmenjava in kroženje periodičnih publikacij. Te izmenjave so se izvrševale do šolskega leta 1907/08.

Leta 1875 so imeli na realki prvo maturo. Po opravljeni maturi so se absolventi odločali za študij na visoki tehniški šoli, vojaških in likovnih akademijah, visoki šoli za poljedelstvo ali visoki živinozdravstveni šoli. Odhajali so v državne ali zasebne službe, zlasti na železnici ali v industriji, posamezniki pa so se vpisovali celo na študij medicine ali filologije.

Mariborska realka se je sredi sedemdesetih let 19. stoletja ustalila. Učitelji so ostajali na šoli daljši čas, zato je bil učni proces neprekinjen, vzgojni in učni uspehi pa boljši. Realka je bila v javnosti opazna tako po učiteljih, ki so se uveljavljali pedagoško, kot tudi po učencih, ki so v nadaljnjem študiju in v praksi dosegali rezultate, na katere je bila šola ponosna.

Mariborska realka je bila do konca Avstro-Ogrske monarhije⁴ povsem nemška, zato so bili vsi njeni ravnatelji nemškega rodu.

Od leta 1870 do 1918 je bilo na njej 134 profesorjev in suplentov⁵. Večinoma so bili nemški, slovenskih je bilo malo. V prvih letih obstoja je slovenščino poučeval profesor Franc Fasching, potem profesor verouka Franc Brelih, zraven njega pa še profesor Anton Jerovšek. Pred svetovno vojno so poučevali slovenščino še profesor dr. Josip Šorn, profesor Matija Pirc, ob koncu prve svetovne vojne pa še gimnazijski profesor Fran Voglar. Od sredine dvajsetih let, ko je bila šola povsem slovenska, so poučevali le še slovenski profesorji.

Ob koncu 1. svetovne vojne so bile v Mariboru politične razmere zaostrene, saj je po kapitulaciji Avstro-Ogrske nemški občinski svet sklenil priključiti Maribor z okolico v novonastalo republiko Avstrijo. Vendar se to po zaslugi generala *Rudolfa Maistra*⁶ in njegovih vojakov ni zgodilo. Večina slovenske Štajerske je bila leta 1919 priključena k novonastali Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov. Leta 1929 pa se je ta preimenovala v Kraljevino Jugoslavijo. Ves čas njenega obstoja so jo pestila mnoga nerešena narodnostna, socialna in gospodarska nasprotja. Ta država je kljub vsemu za Slovence pomenila korak naprej, saj jih je odvrnila od nevarnosti ponemčevanja, ki je v zadnjem obdobju obstoja Avstro-Ogrske prihajala vedno bolj do izraza.

Na mariborski realki se je šolsko leto 1918/19 začelo še pod starim, nemškim vodstvom. Po razsulu monarhije je Narodna vlada Slovenije s 27. novembrom 1918 določila, naj se na mariborski (klasični) gimnaziji odpre prvi slovenski realčni razred. To se je 6. decembra tudi zgodilo. V ta razred so prišli vsi tisti slovenski dijaki, ki so že bili vpisani v 1. razred (nemške) realke. Z isto uredbo je bilo tudi odločeno, da je na realki uradni jezik slovenski, slovenščina pa je bila

⁴ Avstro-Ogrska monarhija je bila dualistična država, ki je nastala po ustavni reformi Avstrijskega cesarstva leta 1867 in je obstajala do leta 1918.

⁵ Suplènt je bil nekdaj profesor pripravnik.

⁶ MAISTER-VOJANOV, Rudolf (1874–1934), slovenski general in pesnik, ki je začrtal in ubranil današnjo severno mejo Slovenije.

obvezni predmet. Nemci so demonstrirali proti slovenski upravi in slovenski vladi, kar je privedlo do izgrediv proti Slovincem.

Po mirovni pogodbi z Avstrijo, ko je Maribor že pripadal Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, je v šolskem letu 1919/20 prevzel vodstvo realke slovenski ravnatelj profesor Jakob Zupančič.

Ob koncu 1. svetovne vojne je Maribor doživel drugi večji sunek industrializacije. Kovinska industrija se je začela močneje razvijati, deloma tudi živilska. Obrt in trgovina sta zaradi konkurence industrije nazadovali. V Mariboru sta po 1. svetovni vojni delovali liberalna Tiskovna založba in klerikalna Cirilova tiskarna. Literarna revija Piramida je začela izhajati leta 1936, leta 1938 pa so ji sledila še Obzorja.

Državna realka v Mariboru se je začela postopoma razvijati s slovenskimi temeljnimi razredi, nemški pa so se krčili. Konec šolskega leta 1924/25 sta bili na realki prva slovenska matura in zadnja nemška matura. Na zavodu je naraščalo tudi število slovenskih profesorjev, število nemških pa je hitro upadalo. V šolskem letu 1925/26 je bila realka popolnoma poslovenjena. Leta 1924 so v prvem in drugem razredu pričeli pouk po načrtu realnih gimnazij. Vsa nižja realka je bila postopoma spremenjena v realno gimnazijo. V šolskem letu 1928/29 se je enako zgodilo tudi v višjih razredih. S šolskim letom 1930/31 pa je že delovala popolna realna gimnazija. Naslednje šolsko leto je bila realna gimnazija že osemrazredna in dijaki, ki so šolo uspešno zaključili, so imeli možnost vpisa tudi na univerzo. Število dijakov, večinoma Slovencev, je hitro naraščalo. Mariborska državna realna gimnazija je tedaj postala največji srednješolski zavod.

Pri reformi in slovenjenju mariborskega šolstva so sodelovale šolske oblasti, Učiteljsko društvo in njegov pedagoško didaktični odsek, iz katerega sta se leta 1927 razvili Pedagoška centrala ter Slovenska šolska matica. Pedagoško centralo je vodil znani pedagog Gustav Šilih, Slovensko šolsko matico pa drugi znani mariborski pedagog Henrik Schreiner.

Po novi pogodbi, ki je bila sklenjena 13. junija 1927, je država nase prevzela dolžnost za izplačevanje vsega osebja na šoli, za kurjavo in administracijo.

Zavezala se je tudi k plačevanju najemnine za šolske prostore. Skrb za vzdrževanje poslopja, razsvetljavo ter izpopolnitev učnih zbirk in knjižnic pa je prevzela mestna občina.

Leta 1941 je bila realna gimnazija ukinjena, saj se je v gimnazijsko poslopje vselil šef civilne uprave za Štajersko graški Überreither. Slovenske učitelje in dijake so izgnali. Dr. Sraka, ki je bil poslanec za višje šolstvo, je določil, da so s 1. oktobrom 1941 pričeli pouk v poslopju realne gimnazije. Tukaj so odprli prvo deško glavno šolo, imeli so tudi pouk Glasbene šole in jezikovne tečaje. Veliko Slovencev ni dobilo dovoljenja za vpis, saj je bil pouk v nemškem duhu. V šolsko poslopje se je leta 1945 vselila nemška policija. Tukaj ni bila dolgo, saj je kmalu sledil zlom nacizma. Po odhodu nemške policije se je v šolsko poslopje vselila III. brigada KNO-ja.

Na mestu današnje Druge gimnazije so dobili dovoljenje za gradnjo šolskega objekta leta 1935. Naslednje leto je ban Natlačen izdal odlok za gradnjo poslopja za državno realno gimnazijo.

Na slovenskem Štajerskem so šolska vodstva izvajala pouk in vzgajala v duhu narodnoosvobodilnega boja. V otrocih so vzgajali narodno zavest in si prizadevali odstraniti vsako sled okupatorjevega vpliva v šolah. Zaradi vojaške industrializacije in pomembne prometne vloge so Maribor v letih od 1944 do 1945 velikokrat bombardirali. Leta 1945 je bilo vojne konec.

2.3 Mariborska učiteljišča

Kot drugi srednješolski zavod v Mariboru štejemo Državno moško učiteljišče. Njegovi začetki segajo v leto 1802, ko je bil na glavni šoli ustanovljen trimesečni pripravljalni tečaj, s katerim so izobraževali učitelje za vaške trivialke in domače učitelje. Ob koncu so morali opraviti izpit in tako se je do leta 1849 pripravilo za učiteljsko službo 998 tečajnikov. Zaradi vedno večjih potreb so leta 1850 trimesečne pripravljalne tečaje razširili v enoletne. Na tečaje so lahko hodili le absolventi treh razredov glavne šole ali dveh razredov nižje realke. Skupno

izobraževanje je trajalo tri do štiri leta in leta 1869 ni bilo učitelja na Spodnjem Štajerskem, ki ne bi obvladal tudi slovenskega jezika.

Glavna deška šola je bila nekakšen temeljni šolski zavod, iz katerega so se razvile druge šole, saj so pripravljalni tečaji po odredbi ministrstva za uk in bogočastje v šolskem letu 1862/63 prerasli v samostojno, dveletno učiteljišče⁷. To je bilo v poslopju glavne šole, na sedanjem Slomškovem trgu št.1. Prvi ravnatelj je bil Gašper Wiederhofer. Slovenščina je bila obvezna za vse učence, zato je bilo učiteljišče v Mariboru do leta 1870 skorajda slovenski zavod. Leta 1869 so sprejeli novi šolski zakon, ki je uvajal pomembne novosti. Do leta 1869 je imela nadzor nad šolstvom cerkev, potem pa država. Šole so s tem zakonom postale državne in deželne ustanove, učitelje pa so plačevale dežele. Učitelji so postali neodvisni od duhovščine in niso več smeli opravljati cerkveniškkih služb. Leta 1870 so odprli tudi štiriletna učiteljišča in s tem so učitelji dobili boljšo izobrazbo.

Obvezni učni jezik je postala nemščina, slovenščina pa je bila le učni predmet. To je bilo obdobje močnega nemškega pritiska na vseh področjih in na mariborsko učiteljišče so začeli vpisovati nemške učence. Eden izmed vidnejših upornikov je bil *Franc Robič*, državni in deželni poslanec v štajerskem deželnem zboru, prej pa sam profesor na mariborskem učiteljišču, ki je poskrbel, da so bili na zavod sprejeti le zavedni slovenski učitelji in profesorji. Leta 1890 je postal ravnatelj mariborskega učiteljišča znani slovenski pedagog *Henrik Schreiner*, ki je na šoli zbral le ugledne strokovnjake in zavedne Slovence. Na učiteljišču je želel spremeniti narodnostno in socialno strukturo, zato je ustanovil posebne pripravljalne razrede za učence s slovenskega podeželja. Učenci so s strokovno pomočjo profesorjev v enem letu predelali snov nižje srednje šole. Tako so se potem lahko vpisali v prvi letnik na učiteljišču. Leta 1900 je imel Henrik Schreiner veliko zaslug tudi za ustanovitev Slovenske šolske matice.

Do leta 1874 je bilo učiteljišče triletno, nato štiriletno. Pri učiteljišču je v letih od 1874 do 1886 delovala tudi enoletna pripravljalnica. Leta 1907 je dobilo novo

⁷ Zaradi nove vsebine izobraževanja je to datum začetka kasnejše Tretje gimnazije.

stavbo na Mladinski ulici, kjer je danes OŠ Bojana Iliča. Tukaj so ostali do leta 1950, ko so se preselili v stavbo bivšega učiteljišča šolskih sester na Gosposvetsko cesto 4.

Leta 1918 je v Mariboru prevzel vojaško poveljstvo major, kasneje general, Rudolf Maister. V njegovih bojih za slovensko Koroško, Maribor in Štajersko Podravje je sodelovalo mnogo absolventov mariborskega učiteljišča. Leta 1918 je nova oblast poslovenila Državno moško učiteljišče in Zasebno žensko učiteljišče šolskih sester. Nemške profesorje so odpustili. Ko je postal zavod slovenski, so uvedli skupno vzgojo moških in žensk. Leta 1929 so šolanje podaljšali na pet let. Učitelji mariborskega učiteljišča so se aktivno vključili v delovanje Slovenske šolske matice, Pedagoške centrale in učiteljskih društev, pisali so tudi prispevke za pedagoški tisk. Med njegovimi najpomembnejšimi profesorji so bili: *Henrik Schreiner, dr. Janko Bezjak, dr. Ljudevit Pivko, Luka Lavtar, dr. Leopold Poljanec, Anton Osterc, Gustav Šilih* in mnogi drugi.

Mariborsko učiteljišče je uspešno delovalo vse do leta 1941, ko so Maribor okupirali Nemci. Ti so odprli učiteljišče, ki je bilo nemško. Slovenščino so prepovedali. Učitelji naj bi proces germanizacije le še poglobljali, temu primerna je bila tudi vsebina pouka. Vojna je bila usodna za slovenske učitelje kakor tudi za učence, saj je bilo med padlimi borci in žrtvami nemškega terorja veliko učiteljev in učencev mariborskega učiteljišča.

Leta 1888 se je Državnemu moškemu učiteljišču v Mariboru pridružilo še štiriletno Zasebno žensko učiteljišče šolskih sester. V današnji Stros Mayerjevi ulici so bili nameščeni samostan ter internat s kapelo, vadnica, otroški vrtec in učiteljišče. Kasneje so učiteljišče, vadnico in otroški vrtec preselili v novo zgradbo ob današnji Gosposvetski ulici, kjer je današnja Tretja gimnazija. Zasebno žensko učiteljišče šolskih sester je bilo za slovenstvo na Slovenskem Štajerskem zelo pomembna ustanova. V njem so se namreč šolale zavedne slovenske učiteljice.

Leta 1902 so ob naraščanju nemškega nacionalističnega pritiska v Mariboru ustanovili Deželno žensko učiteljišče. Šola je sprejemala dijakinje iz celotne

Avstrije in je bila izrazito nemška. Njihova osnovna naloga je bila vzgoja nemških učiteljic za mestne osnovne šole in šole na podeželju. Na šoli so po tri ure tedensko poučevali slovenščino kot neobvezen predmet.

3 MARIBORSKE GIMNAZIJE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Leta 1945 so se po osvoboditvi učitelji vračali iz partizanskih enot, pregnanstva in taborišč. Kljub temu da so bile nekatere šolske zgradbe poškodovane ter brez učil in knjig, so s pomočjo revolucionarne oblasti učitelji dokaj hitro obnovili slovensko šolstvo. Primanjkovalo jim je tudi slovenskih učiteljev. V Mariboru so bile razen ene klasične vse gimnazije realne. Meščanske šole so bile ukinjene. Višji razredi osnovne šole pa so bili preoblikovani v nižje razrede gimnazij s predmetnim poukom.

Leta 1957 je šolska reforma ukinila nižje gimnazije in priključene osnovne šole. S to reformo so gimnazije, ki so bile prej 8-letne, postale 4-letne srednje šole. V Mariboru so od leta 1949 delovale tri: klasična gimnazija, 1. gimnazija in 2. gimnazija (Tabor).

Leta 1962 je šolska reforma gimnazijam prinesla nekaj novih predmetov.

Mariborska klasična gimnazija, ki je dala veliko ustvarjalnega izobraženstva, je bila ob 200-letnici svojega obstoja, torej leta 1959, zaradi podcenjevanja humanistične izobrazbe ukinjena. Nekatere gimnazije pa so obdržale klasične oddelke.

3.1 Prva gimnazija

V šolskem letu 1945/46 je profesor Ivan Mravljak organiziral v poslopju klasične gimnazije tečaje za učence, ki so zaradi okupacije ostali brez možnosti za šolanje. Realno gimnazijo je namreč zasedala vojska, ki je čez nekaj časa zapustila zgradbo. Po opravljenih najnujnejših opravilih so 20. novembra 1945 pričeli z rednim poukom. Realna gimnazija se je preimenovala v Prvo gimnazijo Maribor.

V šolskem letu 1946/47 je bila popravljena in opremljena z novim pohištvo. Na proslavi ob dnevu zmage so odkrili spomenik padlim dijakom in profesorjem.

Ob državnem prazniku leta 1950 je bila proslava 100-letnice šole. Ob tej priložnosti je profesor Ladislav Mlakar izdal brošuro.

Leta 1959 so oddelke ukinjene klasične gimnazije razdelili med Prvo in Drugo gimnazijo. Na obe šoli so predstavili tudi učitelje in učila. Zadnji letniki klasične gimnazije so tako v šolskem letu 1959/60 maturirali na Prvi gimnaziji. Ravnatelj je bil profesor *Jože Košar*, ki je z novim šolskim letom prevzel vodstvo Založbe Obzorja, ravnatelj Prve gimnazije pa je postal Ivan Rudolf.

V šolskem letu 1980/81 je šola dobila dijaško okrepčevalnico, člani dramske sekcije pa so si na šolskem podstrešju uredili improvizirano gledališče. Potekale so tudi priprave na usmerjeno izobraževanje.

V šolskem letu 1981/82 je začela gimnazija odmirati, saj so se novi dijaki vpisovali v prvi razred usmerjene šole: Srednje družboslovne šole. V prvem letu usmerjenega izobraževanja je učiteljski zbor ugotavljal veliko pomanjkljivosti. Pokazala se je nedovršenost in prenatrpanost učnih programov usmerjene šole.

V novem šolskem letu so uvedli šolanje za odrasle, in sicer oddelek upravn-administrativnega programa. Iz stavbe se je izselila OŠ Bratov Polančičev in te prostore je dobila OŠ Gustava Šiliha. Srednja družboslovna šola je dobila telovadnico, vendar ni imela ustrezne opreme.

V šolskem letu 1983/84 se je iztekel gimnazijski program in ostalo je le usmerjeno izobraževanje, ki je ukinilo zaključni – zrelostni izpit. S tem se je končala dolga tradicija 110 generacij z maturo. Usmerjeno izobraževanje je vpeljalo nekaj novih predmetov. Šola za odrasle je imela v tem šolskem letu že dva oddelka, in sicer prvi in drugi letnik upravno-administrativnega programa. Mesto ravnatelja je zasedel profesor Rudi Moge.

OŠ Gustava Šiliha se je preselila v nove prostore in tako so v šolskem letu 1986/87 na Srednji družboslovni šoli pridobili trinajst novih učilnic, opremljenih z novimi šolskimi klopmi in stoli, večnamensko dvorano, tri pisarne in prostor za prehrano učencev. Iz drugega nadstropja so v pritličje preselili knjižnico in povečali zbornico.

Dijaki in profesorji so se leta 1987 udeležili odkritja Maistrovega spomenika pred Srednjo družboslovno šolo. V šoli so leta 1988 odkrili obnovljeno spominsko ploščo z razširjenim seznamom profesorjev in dijakov, ki so padli med NOB. Na spominski plošči v avli je seznam padlih v 2. svetovni vojni. Med dijaki in profesorji te šole je bilo veliko žrtev. Med drugimi so na ploščo vklesana imena *prof. dr. Franja Crneka*, *Jurija Čarfa*, *dr. Maksa Kovačiča*, *Ivana Pregrada* in *Jožeta Šeška*, narodnega heroja. Med nekdanjimi dijaki, ki so zapisani na tej plošči, so 4 narodni heroji: *Karel Destovnik Kajuh*, ki je znan kot pesnik pričakujoče svobode, *Lizika Jančar*, politična delavka, *Jože Menih*, politični komisar pohorskega bataljona, in *Silvira Tomasini*, politična delavka v Mariboru in v Kosovski Mitrovici, kjer so jo tudi ustrelili.

V šolskem letu 1988/89 je Srednja družboslovna šola uvedla novost v izobraževalnem programu, in sicer klasično-humanistične oddelke. V telovadnici in sanitarijah so dokončevali obnovitvena dela. To šolsko leto sta na šoli izšli številki novih glasil: *Uboga gmajna* in *Dimnazium*.

Ob rednih učencih so bili v šolskem letu 1989/90 na šoli še oddelki izobraževanja odraslih ter oddelek Srednje tekstilne in obutvene šole Kranj, ki so bili na šoli še zadnje leto. Šolska knjižnica, ki jo je vodila Milojka Vasić, je bila na voljo vsem učencem in profesorjem. Učenci so bili uspešni na različnih republiških

tekmovanjih. Na srečanju gledaliških skupin in na regijskem tekmovanju za Cankarjevo priznanje so dosegli prvo mesto. Uspešni so bili tudi na tekmovanju iz fizike, logike, angleščine, nemščine, francoskega jezika, košarke, odbojke, nogometa, namiznega tenisa, strojepisja in na drugih področjih. Tudi dekliški pevski zbor, pod vodstvom Milke Ajtnik, je bil zelo uspešen.

Na stopnišču pred šolo je vsako leto slovesnost ob zaključku šolanja, ki jo imenujejo »slovo maturantov«. Na račun šole, profesorjev in dijakov so ob slovesu izrečene razne domislice, polne duhovitosti. Zabavnemu programu in besedam zahvale sledi tradicionalna predaja ključa, ki potuje iz rok v roke iz generacije v generacijo.

Novo šolsko leto 1990/91 je prineslo veliko sprememb. Ponovno so zamenjali tablo na šolski zgradbi, ki je dobila drugi naziv. Srednje družboslovne šole ni več, ampak je znova to Prva gimnazija. V Sloveniji so se tako vrnil h gimnaziji. Vrnitev k starim humanističnim izročilom pa odseva tudi izrek PER ASPERA AD ASTRA.

3.2 Druga gimnazija

Leta 1945 se je II. deška meščanska šola preimenovala v II. državno moško nižjo gimnazijo, mesto njenega ravnatelja je prevzel prof. Viktor Rode. Že leta 1949 je bila II. državna moška nižja gimnazija proglašena kot popolna gimnazija in dobila je ime II. gimnazija Maribor. Novogradnja je bila po več kot desetih letih naposled končana. V novo stavbo so se vselili 1952. leta in prvi ravnatelj postane *Janez Malnarič*. V komaj dokončano šolo so se vpisovali številni vozači oziroma vsi, ki so prišli iz okoliških krajev na šolanje v Maribor.

Ves čas so se vrstile različne reforme in spreminjali so se programi, šola pa je ohranjala svojo naravnost k samostojnemu in ustvarjalnemu učenju. 1956. leta so uvedli šolske Prešernove nagrade. Izdali so tudi šolski literarni zbornik *Na razpotju*, ki so ga pisali maturantje. Urednik literarnega zbornika je bil profesor Mile Horvat. Naslednje leto je šola dobila ob sodobno urejeni telovadnici še

šolsko igrišče, ki so ga dijaki zgradili kar sami. Leta 1961 je bila ustanovljena dramska skupina *MKUD Ivana Cankarja*, ki je že čez eno leto zmagala na republiški reviji amaterskih dramskih skupin v Novem mestu. II. gimnazija ni dolgo ostala le šola »čez Dravo«. S svojim pevskim zborom, gledališkimi dejavnostmi, športnimi tekmovanji in raznimi krožki je hitro postala razpoznavna tudi širše. Ob sobotah popoldne so plesi v drugem nadstropju omogočili mariborski mladini zabavo, ki je v tistem času ni bilo veliko.

Leta 1964 se je II. gimnazija preimenovala v Gimnazijo Tabor. V avli prvega nadstropja so že naslednje leto zgradili knjižnico in čitalnico.

Gimnazijo so leta 1971 preimenovali v Gimnazijo Miloša Zidanška. Na tekmovanjih je dosegala izjemne uspehe, uprizarjala je kabarete, recitale, koncerte. Mnogi njeni dijaki so kasneje postali vodilni nosilci slovenskega razvoja na področju gospodarstva, politike, kulture ... Na literarnem večeru, ki so ga leta 1972 priredili na šoli, je gostoval Edvard Kocbek. Povečal se je vpis, sprejetih je bilo kar 227 dijakov.

Leta 1975 je praznovala 25-letnico obstoja. V tem letu so v šolski avli drugega nadstropja dogradili novo dvorano, znano kot amfiteater. Zgrajena je bila po načrtu ing. arh. Branka Kocmuta. V amfiteatru so takrat pripravili predstavo F. Arrabala *Piknik na bojišču*, ki jo je odigrala dramska sekcija MKUD-a. Pod vodstvom Jožeta Ambrožiča in Mireta Štefanca so leta 1980 priredili predstavo šolskega kabareta z naslovom *Prepih*.

Naslednje leto so ukinili gimnazijsko usmeritev in uvedli usmerjeno izobraževanje. S tem je šola dobila tri oddelke naravoslovno-matematične usmeritve. Ravnatelj je postal Boris Žmavec. Gimnazija je v dogovoru s Srednjo elektro-računalniško šolo pričela v osmih oddelkih z izobraževanjem energetike in oddelkom računalništva. Še vedno pa so ohranjali oddelek grafične usmeritve.

Leta 1983 se je Gimnazija Miloša Zidanška preimenovala v Srednjo naravoslovno šolo Miloš Zidanšek in Ivan Lorenčič je postal ravnatelj. V tem šolskem letu so z velikimi lutkami uprizorili Cankarjevega Hlapca Jerneja. Čez eno leto so na šoli potekali marčevski kulturni dnevi. Pripravili so dvaindvajset prireditev, ki so

obsegale koncerte, predavanja in literarne večere. Šola je postala pomemben mariborski kulturni center. Organizirali so tudi računalniške dneve. Prvo nagrado na prireditvi so dobili prav mladi raziskovalci II. gimnazije Maribor.

Na Srednji naravoslovni šoli Miloša Zidanška je imela šolska knjižnica prva v Sloveniji elektronski sistem izposoje. Konec osemdesetih let pa je šola začela pogledovati v širši svet: sprejeli so sklep o uvajanju mednarodne mature. V režiji Emila Pečnika so imeli premiero muzikala⁸ Fantom iz opere.

Leta 1990 se je preimenovala v II. gimnazijo Maribor, ravnateljica je postala Herta Trikič. Praznovali so 40-letnico šole. Uvedli so tudi športne oddelke, kar je prineslo nove razsežnosti v življenje šole. Dijakom – športnikom so omogočali prilagojen pouk, kar je mnogim med njimi pripomoglo k doseganju vrhunskih rezultatov, obenem pa k uspešnemu zaključku šolanja. Najboljši dokaz za uspešno delo v športnih oddelkih je bilo pet udeležencev na olimpijskih igrah in bronasta medalja Katje Koren.

Leta 1992 je maturirala prva generacija mednarodne mature. Dva maturanta sta dosegla odličen rezultat in sprejel ju je takratni predsednik države, Milan Kučan. Leta 1995 so imeli prvo nacionalno maturo.

Šola je dobila vzorčno knjižnico, ki spada med najboljše srednješolske knjižnice v Sloveniji. Po načrtih arhitekta Dimitrija Jeraja so zaključili prenovo multimedijske šolske knjižnice in leta 1996 so jo otvorili.

Leta 1999 so obnovili šolsko gledališče. Tega leta so praznovali tudi 50-letnico šole.

Leta 2001 je ponovno postal ravnatelj Ivan Lorenčič. Intenzivno so si začeli prizadevati za obnovo šolske stavbe, zgraditev telovadnice in naravoslovnega prizidka. Prvič so dijakom podelili nagrade v obliki zlatih, srebrnih in bronastih ključev ter prvič izdali brošuro z naslovom Vodnik o šoli.

⁸ Muzikal je odrsko glasbeno delo z elementi operete, kabareta, glasbena komedija.

Istega leta so ustanovili *DrugOrkestra*. Leta 2007 so otvorili prizidek in telovadnico. Prvič so podelili kristalne športne ključke.

Med letoma 2008/09 so začeli in dokončali prenovo stare zgradbe. Prvič v zgodovini so imeli pouk na štirih lokacijah. Leta 2009 je bivši dijak in takratni predsednik Republike Slovenije, dr. Danilo Türk, odprl Drugo gimnazijo z besedami: »Druga je zakon.« 1. 9. 2010 je sledila vrnitev v obnovljeno šolo, ki je postala ena najlepših v Sloveniji in Evropi.

3.3 Tretja gimnazija

Takoj po vojni, leta 1945, je začelo delovati štiriletno Mariborsko učiteljišče. Čeprav so bile razmere težke, so že po prvem letu svojega obstoja zabeležili vidne uspehe. Učiteljišče je prvič imelo štiri letnike v šolskem letu 1948/49. Leta 1949 je bila ob učiteljišču začasno ustanovljena enoletna vzgojiteljska šola, nato pa so leta 1960 ustanovili posebno Srednjo vzgojiteljsko šolo, ki je do leta 1963 delovala v okviru učiteljišča, od leta 1963 do 1970 pa je bila samostojna. Delovala je v poslopju nekdanjega malega semenišča v Mladinski ulici, kamor so kasneje vselili dijaški dom. Prvotno je bila štiriletna, nato pa petletna. Leta 1970 so v okviru zamisli o formiranju pedagoškega centra šolo pridružili Pedagoški gimnaziji.

V svojem matičnem poslopju, v Mladinski ulici 13, so delovali do leta 1950. Iz poslopja nekdanjega zasebnega ženskega učiteljišča šolskih sester ob Gosposvetski cesti 4 se je umaknila vojna bolnišnica, tja pa se je dokončno preselilo učiteljišče. Leta 1951 so pouk ponovno podaljšali na pet let. Po vojni je primanjkovalo učiteljev, zato so razen rednega pouka organizirali tudi krajše tečaje. Absolventi teh tečajev so morali ob delu opraviti maturo.

Učenci, ki so bili premladi za redni vpis ali pa so imeli slab učni uspeh, so se lahko vpisali na učiteljišču v pripravnico.

Med letoma 1960 in 1963 je nudilo prostore novo ustanovljeni Pedagoški akademiji. Pojavila se je tudi potreba po novem modelu izobraževanja osnovnošolskih učiteljev. Tako so petletna učiteljišča spremenili v štiriletne gimnazije. Bivši osnovnošolski učitelji so nato nadaljevali šolanje na dveletni Pedagoški akademiji. V šolskem letu 1963/64 je bil zadnji vpis dijakov na učiteljišče. Že naslednje šolsko leto pa je potekal vpis v Pedagoško gimnazijo.

Učiteljišče se je tako postopoma iztekalo in s šolskim letom 1967/68 je Gimnazija pedagoške smeri postala samostojen zavod. Učne vsebine Pedagoške gimnazije so se precej razlikovale od prejšnjega učiteljišča.

Že v šolskem letu 1977/78 pa je prišlo do ponovne združitve Gimnazije pedagoške smeri in Srednje vzgojiteljske šole. Nova šola se je preimenovala v Pedagoško šolo. Na šoli so imeli tri smeri: pedagoška gimnazija, vzgojiteljska šola in šola za varuhinje, ki je izobraževala le ob delu.

Usmerjeno izobraževanje je močno spremenilo podobo šolstva. V šolskem letu 1975/76 so začeli eksperimentalno uvajati nove učne načrte v pedagoških in vzgojiteljskih šolah. Ti novi programi so bili neusklajeni, ni bilo učbenikov itd. Zato so se za uspešno izvedbo novih programov učitelji morali zelo potruditi. Za pedagoške in vzgojiteljske šole je to pomenilo le nekoliko spremenjen program. Za vse dijake je bil prva tri leta enak program, zadnje leto pa so se v programu učitelj lahko odločali med razrednim poukom, družbeno-jezikovno smerjo in naravoslovno-matematično smerjo. Zaključni izpit je bil z uvedbo tega programa ukinjen. Šola je dobila še splošni kulturni program. S šolskim letom 1982/83 se je preimenovala v Srednjo šolo pedagoške in kulturne usmeritve. V dodatnem programu so bile smeri: knjižničar, knjigar ter animator kulturnega življenja.

Usmerjeno izobraževanje je imelo precej slabosti, zato so prenovili stari program. V pedagoški usmeritvi so bile tako skupne vsebine le prvo leto, nato pa so se dijaki lahko odločali med razrednim poukom, družbeno-jezikovno in naravoslovno-matematično smerjo. V vzgojiteljski program so se lahko vključili že s prvim letom. Ponovno je bil uveden zaključni izpit.

Učitelji so spodbujali interese mladih. Veliko skrb in pozornost so posvetili tudi občolskim dejavnostim. Tako so na šoli delovali številni krožki: lutkovni, foto, literarni, recitatorski, zgodovinski in drugi. Organizirali so fakultativni pouk latinščine, nemščine, francoščine in ruščine. Učenci so se lahko vključevali tudi v šolsko športno društvo, pevski zbor, udeležili so se natečaja za Prešernovo nagrado, izdajali so glasilo *Obarvana misel* in v letu 1984 prvič predstavili svoje raziskovalne naloge v okviru gibanja Znanost mladini in Mladi raziskovalci za napredek Maribora.

Nekaj let po uvedbi usmerjenega izobraževanja so se domislili, da se pedagoške šole ne bi več opredeljevale kot pedagoške, temveč kot splošne izobraževalne institucije. Dijaki naj bi tako pridobili znanje, s katerim bi se lahko vpisali tudi na druge fakultete, ne le na pedagoške akademije. S šolskim letom 1990/91 je sledil vpis učencev v prvi letnik gimnazijskega programa. Srednja šola pedagoške in kulturne usmeritve pa se je 12. julija 1990 preimenovala v III. gimnazijo Maribor. Do konca leta je bil ravnatelj prof. Jože Filo. Po njegovi upokojitvi je mesto ravnatelja s 1. 1. 1991 prevzel prof. Janez Pastar, ki vodi to šolo še danes.

V šolskem letu 1992/93 so še zadnji dijaki zaključili šolanje po pedagoškem programu. Hkrati je že bil uveden gimnazijski program, katerega sestavljajo tudi izbirne vsebine, ki so pomembne za vse učence in strokovno dopolnjujejo teoretični pouk.

3.4 Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška

Leta 1992 se je sestal odbor za ustanovitev škofijske gimnazije v Mariboru. Leta 1995 so ustanovili Vzgojno-izobraževalni zavod Antona Martina Slomška. Mariborski škof dr. Franc Kramberger je za direktorja imenoval prof. dr. Ivana Štuheca. Njihov namen je bil, da pod okriljem tega zavoda ustanovijo škofijsko gimnazijo in dijaški dom.

V marcu leta 1997 so dobili dovoljenje Ministrstva za šolstvo in šport, da je gimnazija lahko začela delovati v začasnih prostorih Srednje kovinarske in strojne

šole v Mariboru. S 1. septembrom leta 1997 pa je Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška Maribor na široko odprla svoja vrata in sprejela prve dijake. S tem je dobila tudi prvi profesorski zbor in prvo ravnateljico Ireno Rebolj Kraner. Prvo šolsko leto so pričeli z mašo v stolnici in s svečano prireditvijo. Z ustanovitvijo gimnazije želi mariborska nadškofija prispevati k vzgoji in izobraževanju mladih. Zaradi težkih delovnih pogojev z minimalnimi prostorskimi standardi, finančne stiske in raznih preizkušenj je bilo potrebnega veliko truda, poguma, vztrajnosti in potrpežljivosti vseh, da je gimnazija uspela.

Leta 2005 so na mariborski nadškofiji podpisali dokument, med drugimi sta ga podpisala tudi takratna predsednik Vlade Republike Slovenije, Janez Janša, in minister za šolstvo, dr. Milan Zver, o vračilu nekdanjega mariborskega bogoslovja. Tako so nastali pogoji za obnovo zgradbe in leta 2007 so na Vrbanski cesti 30 začeli z deli. Že leta 2008 se je na novo lokacijo preselila gimnazija, kar je bil zgodovinski trenutek. S tem je pod okriljem nadškofije v novih prostorih lastne zgradbe uspešno nadaljeval svoje delo vzgojno-izobraževalni center Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška Maribor.

4 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI NA MARIBORSKIH GIMNAZIJAH PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

4.1 Prva gimnazija

Dijaki so svoje narodnostne misli izražali v številnih dijaških listih. Leta 1864 so po hrvaškem zgledu izdali tiskan almanah *Lada*. Uredil ga je osmošolec Ivan Vrban Zadravski. V almanahu je objavil prvi prevod Shakespearja v slovenščino, in sicer prevod drugega dejanja Romea in Julije. Deset let pozneje je izhajal list *Slovenski dijak*, ki ga je urejal dr. Ivan Dečko. V osemdesetih in devetdesetih letih so izhajali dijaški listi: *Šestošolec*, *Kolo*, *Razvoj*, *Mladika*, *Brstje*, *Bodočnost*, *Brst in Cvet*. *Bodočnost* je med leti 1909 in 1912 urejal Janko Glazer.

Mariborska srednješolska mladina je bila v času med vojnama zelo literarno ustvarjalna. Zlasti takoj po vojni, ko se je mladi rod zaradi razburkanih političnih tokov, družbenih pretresov in novih umetnostnih smeri, predvsem pa tega, da je bila materinščina rešena tujih pritiskov, loteval ustanavljanja literarnih glasil, iz katerih so izšli nekateri ugledni slovenski književniki. Iz *Utrinkov* (1921–1923) s klasične gimnazije so se razvili Bratko Kreft, Milan Držečnik, Josip Rijavec in Alfonz Kopriva. V letih od 1926 do 1927 je na klasični gimnaziji dijaški list *Gaudeamus* urejal Jaro Dolar, ki je v slovstvenem in kulturnem življenju Maribora v poznejših letih odigral pomembno vlogo. Osmošolci klasične gimnazije so ob slovesu leta 1940 izdali tiskani almanah *Majolika*.

Mladinsko kulturno-umetniško društvo (MKUD)

Leta 1951 so na klasični gimnaziji ustanovili *MKUD dr. Bratko Kreft*, ki je povezovalo delovanje dijakov na kulturnem in umetniškem področju. Ob ustanovitvi je obsegalo dramsko sekcijo, recitacijsko skupino, mladinski in plesni orkester ter filmsko sekcijo. Njihovo delovanje je bilo že v prvem letu zelo uspešno. Pripravljali so tudi programe šolskih proslav.

V šolskem letu 1952/53 je ob podpori profesorja društvo vodil devetčlanski odbor. Nastopali so na petih šolskih proslavah, gostovali pa so tudi zunaj šole. Z MKUD-om je v tem šolskem letu povezana tudi obnovitev dijaških glasil. Literarna sekcija je izdala prvo številko *Brstja*.

V šolskem letu 1954/55 je mladinski aktiv izdal tri številke glasila *Mlada misel*. Literarna sekcija MKUD-a se je s *Poganjki*, literarno prilogo, ponovno navezala na tradicijo prejšnjih dijaških glasil na klasični gimnaziji. Dramska sekcija pa je v režiji profesorja *Jara Dolarja* v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru uprizorila Sofoklejevo *Antigono*.

Šolsko leto 1955/56 je prineslo preimenovanje društva v *MKUD Ivan Cankar*. Dr. Bratko Kreft je prevzel pokroviteljstvo nad njim. Pod vodstvom režiserja profesorja *Jara Dolarja* je dramska sekcija naštudirala in v mariborskem gledališču dvakrat uprizorila Evripidovega *Hipolita*. Izdali so štiri številke revije *Mlada misel*. Recitacijska sekcija je pripravila samostojen večer kitajske lirike. Člani so snemali tudi za mariborski radio. Vsi dijaki, ki so bili včlanjeni v MKUD, so sodelovali tudi na šolskih proslavah in v novoletnem programu.

V šolskem letu 1956/57 so v MKUD-u delovale štiri sekcije, med njimi tudi telovadna. Pripravili so vse šolske proslave. Člani literarne sekcije so izdali sedem številčk šolskega mladinskega lista *Mlada misel*. Dramska sekcija je pod vodstvom profesorja *Jara Dolarja* naštudirala Evripidov *Bratski spor*. Za to uprizoritev je izšel že tudi gledališki list, vendar v tem šolskem letu zaradi tehničnih razlogov uprizoritve še ni bilo.

V šolskem letu 1957/58 so v MKUD-u delovale dramska, literarna, recitacijska in glasbena sekcija. Dramska sekcija je takoj v začetku šolskega leta uprizorila v gledališču Evripidov *Bratski spor*. Literarna sekcija je izdala štiri številke *Mlade misli*. Njeni člani so sodelovali tudi na nekaterih proslavah zunaj šole. Tudi glasbena sekcija je s pevskim zborom lepo delovala.

V šolskem letu 1958/59 je MKUD *Ivan Cankar* organiziral proslavo Prešernovega dneva, izvedel je literarno-glasbeni večer v Kazinski dvorani in izdal dva zvezka dijaškega glasila *Mlada misel*. Recitacijska sekcija je sodelovala na vseh šolskih

proslavah in zunaj nje. Z glasbenimi in pevskimi točkami je na šolskih prireditvah sodelovala tudi glasbena sekcija.

Mladinsko kulturno-umetniško društvo (MKUD)

*MKUD dr. Franjo Crnek*⁹ so na šoli ustanovili 19. novembra 1949. Klub so ustanovili na pobudo mladine, ki si je želela organiziranega udejstvovanja na različnih področjih. Društvo je ob ustanovitvi obsegalo dramsko, recitacijsko, literarno, filmsko, risarsko in kiparsko sekcijo ter folklorno skupino in pevski zbor. Zastavili so si program, da bodo pripravili osem samostojnih predstav letno ter da bodo redno dopisovali v takrat ustanovljeni Mladino in Vestnik. Program pa je vključeval tudi zabavo, in sicer: tri izlete v naravo, obiskovanje tovarn, obisk kina, plesne tečaje in vsaj enkrat mesečno šolski ples.

Mladi so po ustanovitvi društva nadzorovano gojili prijateljstvo, pridno prijavljali svoje nastope ter gostovali. Leta 1950 je bilo društvo proglašeno za najboljši MKUD v Sloveniji.

Sredi petdesetih let je bila najbolj aktivna dramska sekcija. V prvi sezoni so pripravili dve igri: Lapihov Glavni dobitek in Borove Raztrgance. Kasneje so igrali še druge igre.

Največ težav je imela filmska sekcija, in sicer z nabavo filmov. Zaradi tega so se odločili za združitev s filmskim krožkom s klasične gimnazije.

V šestdesetih letih so mladi začeli, pod vplivom zahodnih gibanj, poslušati »huligansko glasbo«. Čez čas so jo začeli tudi sami izvajati in tako je deklinška glasbena skupina *The Chains* v mariborski prostor prinesla beat, rock in pop. Vodila jo je dijakinja Alenka Pinterič.

⁹ CRNEK, Franjo (1905–1943) je prišel v Maribor 1930. leta, kjer je poučeval na takratni realki. Med mladino in odraslimi je bil zelo priljubljen. Leta 1939 je na šoli organiziral podporno akcijo za zaprte komuniste in zaradi tega so ga kazensko premestili v Petrinjo. V začetku 2. svetovne vojne je odšel z ženo v partizane, kjer je hudo zbolel. Umrl je v taborišču Jasenovac.

V sedemdesetih letih je MKUD vključeval dramsko-recitacijsko, foto-kino, literarno in likovno sekcijo ter sekcijo za moderni balet, iz katere je izšla *plesna skupina RA*. Literarna sekcija je izdajala izredno uspešno literarno glasilo *Mlada misel*. Leta 1972 so ustanovili *mladinsko razstavišče Avla 8*, ki je sodilo v likovno sekcijo.

V okviru MKUD-a je bila, istega leta kot Avla, ustanovljena *eksperimentalna gledališka skupina Mirjana*. Ustvarili so tri uspešne projekte, v katerih so mediji prepoznali iskalce sodobnejšega gledališkega izraza in jih niso več prištevali med običajne amaterske skupine. EGS Mirjana je v tem času veljala za najmočnejšo sekcijo MKUD-a.

V naslednjem šolskem letu se je eksperimentalni gledališki skupini Mirjana pridružila na novo ustanovljena *dramsko-recitacijska skupina Barigal* (= pol bog pol človek). Njihov vodja je bil Janez Lombergar. Leto za tem so se združili z Mirjano, vendar je delovanje skupine kmalu zamrlo.

Leta 1979 je začela delovati neodvisna *gledališka skupina Tespisov voz*. To je bilo novo slovensko gledališče, ki je imelo začetke tudi v plesni skupini Maje Milenovič. Ogret za evropski ekspresionizem, antično tragedijo in kafkijanstvo ter zagovornik načela »Carpe diem!« je gledališko skupino ustanovil Tomaž Pandur. K sodelovanju je pritegnil močno umetniško generacijo, ki ga je spremljala tudi kasneje: igralko Ksenijo Mišič, Mirjam Korbar, Majo Pivec, igralca Braneta Šturbeja, scenografa Marka Japlja, dramaturga Livio Pandur ter Staša Ravterja idr. Nastopali so na podstrešju, v kleti, na dvorišču šole, v gradu in podobno. Predstave so bile uspešnice, na katerih se je trlo publike. V javnosti so vzbudili veliko zanimanja, saj so jih mediji opisovali kot »mojstre ustvarjanja gledališkega prostora«.

Ob koncu osemdesetih so gledališko dejavnost ponovno prebudili *Rusli* (= marinirane surove majhne morske ribe z veliko čebule). Začeli so Aljoša Ternovšek, Sebastijan Horvat in Matjaž Latin ter po uspešnih začetkih intenzivno oblikovali mariborski in še mnogo širši gledališki prostor. Nastopali so tudi na Hrvaškem in v Franciji. Pripravili so tudi najodmevnejšo predstavo *Nastasja*

Filipovna, s katero so nastopali leta 1990 na državnem gledališkem srečanju in prejeli najpomembnejša priznanja Linhartove značke: Sebastijan Horvat za režijo ter Sabina Valek, Aljoša Ternovšek in Matjaž Latin za igro. Leta 1992 so ob podpori Večera, Venetusa in SNG Maribor uprizorili Skrivnostno življenje rastlin na Slomškovem trgu, v režiji Matjaža Latina in Sebastijana Horvata. Producentka predstave je bila Alenka Tetičkovič. Leta 1993 so v režiji Matjaža Latina premierno uprizorili igro Kralj umira. Pripravljali so tudi literarne večere in predstavo v francoščini, v kateri sta nastopala Simon Šerbinek in Alenka Tetičkovič. Od vodstva šole so si izborili in uredili prvi pravi gledališki prostor na gimnaziji. To je današnji Mali oder. Člani skupine Aljoša Ternovšek, Sebastijan Horvat in Matjaž Latin, Simon Šerbinek, Justin Jauk, Rok Vihar, Tarek Rashid, Alenka Tetičkovič, Janja Glogovac, Metka Trdin, Ksenija Jus in Maša Židanik so šli med poklicne gledališčnike.

Leta 1990 so pod vodstvom Jerneja Lorencija ustanovili skupino *Begunci*. V njej so sodelovali: Lilijana Domadenik, Vesna Grmovšek, Andrej Gerbec, Jernej Belak, Blaž Fak, Sabina Autor, Davorin Bokan, Polona Podgoršek, Vida Vončina, Branko Hojnik in drugi.

Leta 1991 se je društvo preimenovalo v *MKUD Prva gimnazija*. Na šoli so ustanovili tudi svojo glasbeno skupino, v kateri so igrali Mate Brodar, Jernej Belak, Aleš Škof, Tomaž Standeker, Gregor Žerjav. Tako se je Mali oder uveljavil tudi kot koncertna dvorana.

Leta 1997 so ustanovili *Gledališko šolo Prve gimnazije*, ki je postala najmočnejša dejavnost MKUD-a. Mentor je postal bivši dijak, »begunec« in diplomirani režiser, Jernej Lorenci. S spretnostjo je uspešno vodil, svetoval in navduševal mlade gimnazijce. Osnovno delo dopolnjujejo občasne delavnice, kot so govorne, improvizacijske in gibalne vaje ter predavanja drugih mentorjev. Leta 1999 so prejeli zlato Linhartovo značko, ki je na častnem mestu v vitrini šole. S svojimi predstavami so napolnili dvorane doma in v tujini.

Leta 1994 je šola prvič pripravila veliko sodelovanje med kulturniki. Soorganizirali so gimnazijado, kulturniško srečanje gimnazij. Gostili so 42 slovenskih šol in tri tuje.

Da bi beležili šolsko in širše življenje, so ustanovili novinarsko zasnovani *šolski časopis Mrhovinar*. Vodila sta ga Borut Mihurko in Matjaž Tomažič z ekipo. Časopis je pridno obveščal dijake o dogajanju na šoli in zunaj nje, zbiral podatke in skrbel za predstavljanje šole širši javnosti. Zaslužno je dobil lepe nagrade, se pojavljal na sejnih in mednarodnih taborih v tujini, postal je arhiv šolskega utripa in nova oblika druženja med dijaki. Pisali, urejali in oblikovali so ga dijaki sami. Pod budnim očesom mentorice so mladi novinarji, fotografi, oblikovalci, računalniški mojstri, karikaturisti in podobni ustvarjalci zbirali gradivo, da so pripravili številko časopisa, ki so ga prodajali na šolskih hodnikih. Preko Mrhovinarja so tudi ostali dijaki izvedeli za razstave, likovne delavnice, mlade perspektivne športnike, rezultate tekem, za uspehe Improlige in francoskega gledališča, za nastope šolskega pevskega zbora, za napredne računalničarje in zmagovalce raznih tekmovanj, za odlične raziskovalce, ki so prispevali h gibanju Mladi za napredek Maribora, spoznavali so nove profesorje in tožili nad starimi slabostmi ter se nagledali fotografij in se nasmejali komentarjem anketirancev. Na razstavi slovenskih šolskih publikacij je bil štiri leta zapored nagrajen kot eden najboljših v državi.

Na šoli je delovalo tudi *francosko gledališče*, ki je navduševalo z različnimi predstavami. Dopolnjeval ga je tudi francoski salon. Obiskovalci so tako v salonskem vzdušju spoznavali francosko književnost in šansone¹⁰. Pred šolo so pripravili tudi recital ob baklah, francosko revijo *Seductrice*, tradicionalni praznik glasbe ob koncu pouka, film o Leonu Štuklju, radijsko oddajo, zgoščenko in videokaseto s francoskimi šansoni in modno revijo.

V MKUD-u je delovala tudi skupina improvizatorjev, ki je uspešno konkurirala sovrstnikom v ŠILI – šolski improligi.

¹⁰ Šansón je popevka z vsebinsko zahtevnejšim besedilom, po izvoru iz Francije.

Vsako leto ob kulturnem prazniku člani MKUD-a priredijo eno večjo in odmevnejšo šolsko prireditev. Že leta 1946 so uvedli Prešernov natečaj, na katerem tradicionalno nagradijo likovne, literarne, glasbene in ostale ustvarjalce ter poustvarjalce.

Mentorji MKUD-a so se z leti menjavali. To delo so med drugimi opravljale profesorice Vasiljka Prosnik, Karmen Babič Smuk in Mojca Redjko.

Mladinski pevski zbor

Mladinski pevski zbor je začel delovati že pred letom 2002. Najprej so ga sestavljale takratne dijakinje Prve gimnazije. To je bila manjša dekliška pevska skupina. V šolskem letu 2002/03 pa so se prvič predstavili kot mešani pevski zbor. Vodil ga je profesor glasbe Anton Žuraj. Leta 2004 pa je prevzel vodstvo pevskega zbora profesor Viljem Babič. Vsako leto so se uspešno predstavili na območni reviji mladinskih pevskih zborov osnovnih in srednjih šol. Sodelovali so na raznih prireditvah na šoli in izven nje. Gostovali so tudi v Avstriji. Njihov glasbeni repertoar je sestavljen iz slovenskih ljudskih ter umetnih pesmi iz različnih obdobj. Izvajajo pa tudi tuje skladbe, predvsem angleške.

Od leta 2007 mladinski pevski zbor še naprej uspešno deluje pod vodstvom Polone Meke Ožinger, profesorice za glasbo.

V šolskem letu 2009/10 so nastopili in zapeli ob obisku njegove svetosti dalajlame na Prvi gimnaziji.

Moška vokalna skupina

V šolskem letu 2009/10 je pod vodstvom profesorice Maje Lutar pričela delovati moška vokalna skupina. Zasedba šteje šestnajst pevcev. Izvajajo bogat repertoar domačih in tujih skladateljev.

V šolskem letu 2010/11 so se pevci v okviru 160-letnice predstavili na raznih prireditvah in dogodkih.

Francosko dijaško gledališče »LES CHENILLES«

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je začela tradicija dijaškega gledališča v francoskem jeziku. Po večletnem premoru je Prva gimnazija to tradicijo nadaljevala. Pojavile so se zamisli o obnovi gledališča, ki naj goji lep francoski jezik v razredu in tudi na odrskih deskah Prvega odra na Prvi gimnaziji. Leta 1998 so pod vodstvom profesorice francoskega jezika, Jelene Planinšec, ustanovili skupino dijakov, ki se učijo francoskega jezika ter jih veseli gledališka beseda in igra. V prvem letu delovanja se skupina poimenuje »Les chenilles« – »gosenice«. Pripravili so prirejeno in v francoščino prevedeno Grimmovo pravljico Sneguljčica in sedem palčkov (Blanche Neige el les sept nains). Ob profesorici se je lotila scenografije in kostumografije tudi asistentka Laurence Sacerdot. V času od 11. 5. in do 15. 5. 1998 je francoska ambasada organizirala mednarodni festival šolskih gledaliških skupin na Dunaju, na katerem je skupina prejela priznanje za jezik in izvirnost.

Avla

Mladinsko razstavišče Avla je bilo ustanovljeno 8. februarja 1972. S tem je MKUD Prve gimnazije prevzel še likovno-razstaviščno dejavnost. Profesor na Prvi gimnaziji, akademski slikar Marijan Remec, je bil pobudnik, ustanovitelj in prvi umetniški vodja Avle. Bil je tudi mentor in režiser mnogih prireditev zunaj nje. V Avli je razstavljal dela priznanih avtorjev in predstavljal dela mladih, še ne uveljavljenih umetnikov. Že leta 1972 so ob kulturnem prazniku pripravili razstavo mladih likovnikov. Tukaj so ob razstavah prirejali tudi recitale, literarne večere idr. Programsko shemo si je zamislil in dolga leta izvajal profesor Remec; ta je tudi po njegovi upokojitvi ostala enaka. Med uspešnejše razstave spadajo karikature Hinka Smrekarja, scenografski osnutki Toša Primožiča, umetniške fotografije Mirana in Zorana Hochstaetra, Danila Cvetniča, Dragiša Modrinjaka in Boga Čerina, slike Jožeta Tisnikarja, risbe Bojana Golije, pasteli¹¹ Janeza Vidica, starejše slovenske grafike iz Moderne galerije v Ljubljani, stripovske risbe Magna Purga Kostje Gatnika, grafike Apollonia Zvesta idr. V Avli se še vedno izmenjujejo predstavitve likovnih stvaritev uveljavljenih in še ne uveljavljenih umetnikov. Ob 150-letnici Prve gimnazije so bila v Avli in v razstavišču Rotovž Umetnostne galerije Maribor razstavljena dela umetnikov, ki so bili dijaki gimnazije ali pa so službovali tukaj kot učitelji likovne vzgoje in umetnostne zgodovine. Prva gimnazija se lahko pohvali z imeni, ki so močno zasidrana v slovenskem likovnem prostoru, kar je ta razstava tudi nazorno pokazala.

¹¹ Pastél je različno mehek, raznobarven slikarski material.

4.2 Druga gimnazija

Mladinsko kulturno-umetniško društvo (MKUD)

MKUD Ivana Cankarja sta leta 1961 ustanovila Borut Trekman in Joža Ambrož s sodelavci. V novoustanovljenem klubu so potekale razne dejavnosti. Delovati so začeli fotokrožek, pevski zbor, recitacijski krožek, literarni krožek, likovni krožek, folklorna in dramska sekcija.

V šolskem letu 1966/67 je nastala prva samoiniciativna vokalna skupina *Beli črnici*. Leta 1973 so ustanovili drugo vokalno skupino, *Oktet Miloša Zidanška*. Iz sodelovanja med oktetom in recitatorsko skupino je nastala skupina *Orfej*, ki je delovala pod mentorstvom profesorice Bojane Samarin.

Konec sedemdesetih let so na gimnaziji uvedli kulturni teden. Prireditve, ki so se odvijale v okviru tega tedna, so si v mestu pridobile sloves in šola je upravičeno dobila vzdevek Mali kulturni center Maribora. Organizirali so tudi razna gostovanja.

V osemdesetih letih so se na proslavah, pod mentorstvom Marije Sajko, zvrstile gledališke uprizoritve besedil, s katerimi so ustvarjalci opozarjali na aktualne družbene probleme.

Začetek devetdesetih let je zaznamovala ustanovitev *English Student Theatra*. To je bila glasbeno gledališka skupina, ki je nastala iz začetne ideje učenja angleščine na drugačen način. Idejni vodja je bil profesor angleščine Emil Pečnik, ki je bil hkrati tudi mentor in režiser. Z leti so se lotili ustvarjanja pravih muzikalov. Učenje angleškega jezika na odrskih deskah se je združilo z mladostno energijo in rodile so se odlične predstave. Iz šolske skupine so zrasli v skoraj profesionalno skupino, ki je uspešno gostovala v Cankarjevem domu.

Leta 1991 so izdali pesniško zbirko *A veš ti kuga, zakaj jaz pišem*. Na šoli je leta 1994 potekala Gimnazijada. Obiskal jih je cerkveni in operni zbor Vincent d' Indy iz Marseilla, ki je tudi nastopil. Priredili so literarni večer z Dragom Jančarjem.

Leta 1996 so izdali pesniško zbirko *Beseda, lezi danes k meni*. V letu 1997 sta šolski glasili *Borec* in *Yearbook* osvojili prvi nagradi na slovenskem tekmovanju šolskih glasil. Izšla je zbirka proze *Maček v transformatorju*. Med leti 1991 in 1998 so si sledili literarni zborniki: *Erato*, *Evterpa in Talija*, *Lire*, *Stoletje trenutkov* in *Eho*. Izhajali so tudi dijaški almanahi: *Bodočnost*, *Beseda mladih*, *Naš utrip*, glasila: *Mi*, *Mladi mladim*, *Ob slovesu*, *Beseda maturantov* ter pesniška knjiga štirih mladih avtorjev z naslovom *Ko me bereš*.

Skozi vsa leta obstoja je bogata gledališka dejavnost pripomogla, da je 1984 prišlo do začetka stalnih gostovanj profesionalnih gledališč. Med leti 1984 in 1989 so bili na gimnaziji štiri festivali Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane. Njihova gostovanja so zmeraj privabila ogromno gledalcev. Tako je šola mariborski publiki omogočila ogled repertoarja Slovenskega mladinskega gledališča.

Gostili so tudi vrhunske umetnike. Med njimi so bili Milena Zupančič, Boris Cavazza, Radko Polič, Zlatko Šugman, Jerca Mrzel, Polde Bibič idr. Šola je svoje dejavnosti širila, kulturne prireditve so iz leta v leto postajale številnejše in pestrejše.

Šola kreativnega pisanja

V pisateljskih delavnicah so dobili bodoči pisci vpogled v ustvarjalni proces pisanja. Učili so se slediti lastni notranjosti, potem pa jo na najprimernejši način izraziti in zapisati, da je bila logično oblikovana. Udeleževali so se tudi natečajev, izdajali so literarne številke šolskega glasila ter se srečevali z že uveljavljenimi pesniki in pisatelji. Med drugimi so povabili medse Andreja Brvarja, Toneta Partljiča in Ervina Fritza.

Mladinski pevski zbor

Leta 1958 so ustanovili pevski zbor. Bili so najštevilnejša kulturniška skupina šole. V njej so se združevali vsi tisti dijaki, ki jih je veselilo petje. Vsako leto so imeli preko petdeset nastopov in koncertov. Leta 1988 so slavili tridesetletnico neprekinjenega obstoja. Leta 1971 so nastopali na celjskem pevskem festivalu. Profesorica Joža Ambroževa je vodila zbor do leta 1973, naprej pa profesor Tone Žuraj. Za nekaj let ga je nato prevzela Valerija Nemeč.

Zbor je gostoval po Sloveniji in v tujini. Sodelovali so na revijah pevskih zborov. Vsako leto so izvedli tudi samostojni koncert. Imeli so stalne izmenjave s koprskim in ptujskim pevskim zborom ter z zbori iz tujine. Mnoge pevke in pevci so po gimnaziji s petjem nadaljevali v drugih zborih, nekateri pa so si petje in glasbo izbrali za svoj umetniški poklic.

Iz zbora je nastala samostojna skupina pevcev, ki so imeli tudi svoj program. Ta skupina se je leta 1973/74 razvila v gimnazijski oktet z imenom *Oktet Miloša Zidanška*. Bil je izredno priljubljen pri šolskem in izvenšolskem občinstvu. Peli so večinoma slovenske narodne in umetne pesmi. Ogromno so nastopali. Zelo uspešno ga je vodila Joža Ambrož. Iz njega je kasneje nastal dobro znani *Mariborski oktet*.

Pomlad na Drugi gimnaziji

Od leta 2002 II. gimnazija Maribor pripravlja kulturne dogodke pod nazivom *Pomlad na II. gimnaziji Maribor*. Gre za sklop gledaliških, plesnih, glasbenih, filmskih in literarnih dogodkov. Vsako leto se jih zvrsti preko 30, kar pritegne okoli 3000 obiskovalcev.

Spring Festival zaznamuje večdnevno srečanje dijakov iz različnih držav, kot so Poljska, Slovaška, Italija, Anglija, Francija, Madžarska, Srbija, Češka, Švedska,

Makedonija, Hrvaška in Slovenija. Vsi ti dijaki sodelujejo v glasbenih, plesnih, dramskih, likovnih, debatnih, novinarskih in gledaliških delavnicah. Ob koncu predstavijo dosežke.

V okviru Pomladi se odvijata tudi kulturni maraton in tradicionalna predstavitev literarnega zbornika dijakov II. gimnazije.

Gledališke dejavnosti

Najprej na šoli ni bilo gledališča, bile pa so proslave (dan republike, dan JLA, dan OF, dan mladosti), na katerih so mladi dobili priložnost, da pokažejo moč žive besede in svojo ustvarjalnost, ki je bila v šoli zelo zaželena. Prve proslave so se odvijale v šolski telovadnici. Dijaki so nastopali z zbornimi recitacijami, s harmonikarskimi in telovadnimi točkami, pel je tudi pevski zbor.

Začetki dramske ustvarjalnosti segajo v zgodnja petdeseta leta. V 60. letih so pod mentorstvom profesorice Jože Ambrož uprizorili igro Mihalkova Roinzona in dekleti, Maeterlinckovega Pelleasa in Melisando v režiji Boruta Trekmana in Plesočega oslička v režiji Nika Goršiča. V 70. letih so v režiji profesorja Mireta Štefanca uprizorili Arrabalov Piknik na bojišču. Uspešna je bila tudi predstava Ionescove Plešaste pevke. Konec 70. let je začel pod mentorstvom Jože Ambrož in Mireta Štefanca delovati uspešen šolski kabaret *Prepih*. Sodelovalo je okrog petdeset dijakov. V 80. letih so z velikimi lutkami, v režiji profesorice Marije Sajko, uprizorili Cankarjevega Hlapca Jerneja, nato je sledila Sodba povodnemu možu Jasne Markuš in Exuperyjev Mali princ z malimi lutkami. Uspešnejše uprizoritve so še bile Avtoštop Gorana Babića, Rdeča komedija v modrem, Kovačičeva Jama in Novakova Hiša iz kart.

Najprej so ambicioznejše predstave igrali v SNG Maribor. Po letu 1975, ko je bil na pobudo profesorja Mireta Štefanca zgrajen amfiteater, pa se je dramska ustvarjalnost odvijala tudi na domačem odru.

Muzikali EST (English Student Theatre)

S prihodom profesorja Emila Pečnika je začela delovati nova zvrst glasbenega gledališča in zaznamovala vsa 90. leta. Imenuje se ENGLISH STUDENT THEATRE. Iz predavalnice z majhnim odrom, ki je bil obdan z zavesami, je čez nekaj let nastala prava gledališka dvorana. Tako je bil amfiteater za EST-jevce prostor za prijetno druženje, igranje, petje in ples, za postavljanje scen, učenje angleškega jezika, navdušeno sprejemanje gledalcev in koristno izrabljanje prostega časa.

Dijak Igor Kenda je zrežiral muzikal Les Miserables.

Leta 1993 so v režiji Emila Pečnika pripravili muzikal It's Show Time, 1996 pa premiero muzikala Aladdin, ki so ga odigrali tudi na festivalu Lent.

Pod vodstvom Emila Pečnika so leta 1999 pripravljali muzikal Briljantina, s katerim so leta 2000 nastopali v šoli.

Leta 2003 je bila v izvedbi EST premiera Levjega kralja. Tudi to predstavo so odigrali na festivalu Lent. Še istega leta je bila tudi otvoritveni dogodek Boršnikovega srečanja.

Leta 2004 so nastopali s predstavo We will rock you. Izvedli so jo tudi na Festivalu Lent ter 2006 v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani ter v dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu. Mestna občina Maribor je gledališču EST podelila bronasti grb mesta Maribor.

EST je prvič nastopal v Cankarjevem domu leta 2006 in od takrat so tam redno sodelovali.

Leta 2007 so imeli premiero muzikala Feel the beat. S to predstavo so gostovali tudi v mestnem gledališču v Bolzanu v Italiji.

Leta 2009 je sledila premiera muzikala Show time, ki je bil sestavljen iz odlomkov do tedaj ustvarjenih muzikalov.

Druga Druga

Njihov namen je razvijanje ustvarjalnosti dijakov na področju gledališkega ustvarjanja, glasbe, likovnega in literarnega ustvarjanja, raziskovalnih nalog, ekološkega delovanja, priprav na tekmovanja, razstav, šolskega novinarstva, računalništva, debate, učenja tujih jezikov, filma idr. Te obšolske dejavnosti so privabljele mlade iz širšega prostora.

Drugajanje

II. gimnazija Maribor skupaj z zavodom Bunker iz Ljubljane že od leta 2002 organizira Drugajanje. Gre za kvalitetne predstave, ki mladim odpirajo svet gledališča, iskanja in abstrakcije. Imajo tudi delavnice, v katerih spoznavajo osnove sodobnega plesa in tehničnih veščin v gledališču, debate o umetnosti idr.

Gledališče Gnosis

Gledališče Gnosis, pod vodstvom Svita Vurberškega, deluje že od leta 2002. Njihove predstave so bile zelo uspešne.

Na Festivalu Transgeneracije je dobila Peklenska pomaranča leta 2002 priznanje za izjemen gledališki dogodek. Leta 2007 je bila na festivalu mladinskih gledališč Vizije najboljša njihova predstava z naslovom Stroj Hamlet. Za svoje delo so v Postojni prejeli Matička za najboljši amaterski gledališki ansambel. Najboljša predstava Festivala Transgeneracije pa je bila leta 2008 predstava Mauser.

V dramatisaciji bivšega dijaka Mihe Jesenška so leta 2010 pripravili predstavo Drakula.

Francosko gledališče

Člani francoskega gledališča se od leta 2004 udeležujejo tekmovanj francoskih gledališč v mestecu Saint Malo, kjer so zelo uspešni.

Goethejevo gledališče

Ustanovljeno je bilo leta 2009. Pod vodstvom Svita Vurberškega so leta 2010 pripravili prvo predstavo z naslovom Die Verwandlung.

DrugOrkester

Od leta 2002 na šoli deluje DrugOrkester. Sestavljajo ga glasbeni navdušenci II. gimnazije, ki obvladajo različne inštrumente. Vsako leto nastopa na šolskem novoletnem koncertu kakor tudi v okviru Pomladi na Drugi, kjer imajo samostojen koncert. Igrali so tudi na festivalu Lent.

Popularna in rock glasba na Drugi gimnaziji

Do devetdesetih let je hard rock ostal najpopularnejša zvrst. Takšna skupina, v kateri so igrali dijaki Druge gimnazije, je bila Omet odpada. Drugi dve sta bili še rap skupina Dandrough in postrock zasedba Reverb.

Od konca šestdesetih let je bila med dijaki in dijakinjami v ospredju rockerska glasbena zvrst. Večinoma so poslušali Beatle, Rolling Stonese, U2 in Nirvano. Druga gimnazija ima sloves »rockerske šole«.

Postala je eno od osrednjih prizorišč popularnega glasbenega dogajanja v mestu. V pomoč jim je bila naklonjenost učiteljev do obšolskih dejavnosti, čeprav je zaradi specifičnega življenjskega sloga glasbenikov včasih padel tudi kakšen ukor. Na šoli so organizirali plesne, v petdesetih letih so bili to nedeljski plesi, na katerih so v zgornji avli skupine igralo v živo. Večinoma so nastopale zasedbe, v katerih je igralo precej dijakov. Med takimi je bil na primer orkester Seven Dixies, v katerem je v zgodnjih šestdesetih pel Alfi Nipič. Sicer pa so na gimnazijskih in drugih plesih igrali razni orkestri.

V zgodnjih šestdesetih letih so se srednješolci navduševali nad italijanskimi in ameriškimi popevkami ter takrat aktualnim twistom in že tudi rock and rollom. Sredi šestdesetih pa so radi poslušali elektrificirane zasedbe.

V šolskem letu 1966/67 je nastala prva samoiniciativna vokalna skupina *Beli črnici*. Bili so ena prvih slovenskih »gospel« zasedb. Njen član je bil tudi Marko Breclj, ki je postal eden najpomembnejših slovenskih rock pevcev. Občinstvo so navduševali na vsakoletni prireditvi v dvorani Union. Kvartet je deloval do leta 1970.

V avli drugega nadstropja so imeli zabave ob silno glasnem orkestru. Učitelji so kmalu ugotovili, da mladi potrebujejo poseben prostor za razvedrilo, zato so jim omogočili redne plesne v avli v pritličju. Dežurni učitelji in organizatorji so budno spremljali dogajanje. Profesorji so se verjetno na hrup »električarjev« že privadili, ko je leta 1971 nastopila zasedba Čudežna polja. V šestdesetih letih se je obdobje

tedenskih plesov končalo. Včasih so ples organizirali vsak mesec, praviloma pa enkrat na redovalno konferenco. Od začetka sedemdesetih let so potekali ob vrtenju izbranih plošč.

Pomembno vlogo je imel tudi šolski radio, saj je med glavnim odmorom predvajal glasbo. Leta 1975 so v avli drugega nadstropja odprli prireditveni amfiteater. S tem se je na šoli začelo odvijati živahno koncertno dogajanje, na katerega niso prihajali le gimnazijci. Leta 1977 je v amfiteatru nastopil kantavtor Andrej Šifrer, nato še Drago Mlinarec, Tomaž Pengov, Marko Breclj in tudi drugi takratni rokerji ter lokalne skupine, kot je bil Zeus, predhodnik Lačnega Franca. Vsak teden je Brane Rončel predstavljal pomembne jazzovske in rock glasbenike. V začetku osemdesetih let so organizirali koncerte, v drugi polovici osemdesetih let in v začetku devetdesetih let pa so le še izjemoma priredili kakšen koncert.

Šolo je obiskoval tudi Edvard Holnthaner, ki je postal profesor na graški akademiji za jazz.

Ena od uspešnih skupin mariborske pop glasbe je bila zasedba Čudežna polja, v kateri je igral gimnazijec Gorazd Elvič. Čez nekaj let je svoje talente začel na Drugi gimnaziji razkazovati Zoran Predin. Prejel je dijaško Prešernovo nagrado za literarne prispevke. Danes priznani akademski slikar Oto Rimele je igral kitaro pri skupini Lačni Franz, nekaj časa pa tudi pri skupini Laibach. Vsaka generacija je premogla nekaj dijakov, ki so prepevali ob kitari. Bolj znana avtorja sta Predinov sošolec Bojan Sedmak in Vasja Eigner. Le-ta je bil dejaven tudi pri organizaciji koncertov in pri šolskem radiu. Šolo je obiskoval tudi pomemben slovenski igralec in pevec Jure Ivanušič.

4.3 Tretja gimnazija

Tudi tukaj so po vojni potekale obšolske dejavnosti.

Kulturne dejavnosti

V šolskem letu 1946/47 je bila ustanovljena Šolska zadruga, v katero so bili včlanjeni vsi dijaki in profesorji. Objavili so tudi razpis in pripravili podelitev Prešernovih nagrad, ki so jih dobili dijaki z najboljšimi pisnimi sestavki. Tega leta je izšla prva številka literarnega lista *Mlada greda*.

V šolskem letu 1949/50 je ženski pevski zbor na tekmovanju pevskih zborov v Ljubljani dosegel prvo mesto.

V šolskem letu 1964/65 je predsednik SFRJ, Josip Broz-Tito, odlikoval mariborsko učiteljsko šolo za izredne zasluge pri širjenju kulture in prosvete med našimi narodi ter za posebne uspehe, ki so jih dosegli v šolanju.

V šolskem letu 1966/67 so dijaki pripravili razstavo risb in koncert v Gradcu, kar je odmevalo v avstrijskih časnikih.

V šolskem letu 1972/73 je izšlo šolsko glasilo *Bilten*.

V šolskem letu 1974/75 je bila dramska skupina zelo uspešna z uprizoritvijo *Poroke cesarja Janeza*.

V okviru festivala *Kurirček* sta šola v šolskem letu 1976/77 obiskali Desanka Maksimović in Ela Peroci.

V šolskem letu 1977/78 je izšlo literarno glasilo *Mi*.

Decembra leta 1978 so jih v okviru festivala *Kurirček* obiskali Desanka Maksimović, predstavnik JLA (jugoslovanske ljudske armade) in priljubljeni pesnik Minatti. Tega leta je izšlo novo šolsko glasilo *Obarvana misel*.

V šolskem letu 1980/81 je recitacijski krožek pripravil 8 nastopov. Izvedli so jih za vojaške novince v domu JLA in v vojašnici Franca Rozmana-Staneta.

Leto kasneje je dijakinja Nataša Dvoršak na literarnem razpisu za smešno zgodbo v Ljubljani prejela prvo nagrado.

V šolskem letu 1983/84 je s svečano proslavo na Pedagoški akademiji, z izdajo posebne številke glasila Obarvana misel in s športnim srečanjem pedagoških šol šola praznovala 120-letnico pedagoškega šolstva v Mariboru.

Naslednje leto so se dijaki v okviru Boršnikovega srečanja navdušeno pogovarjali z M. Borom in D. Jovanovićem. Tega leta so pri pripravi skupnih literarnih večerov začeli sodelovati s Srednjo družboslovno šolo.

V šolskem letu 1986/87 so dijaki, pod vodstvom profesorjev, ob obletnici razglasitve jugoslovanske republike pripravili recital o Trubarju in slovenstvu. Tega leta je raziskovalna naloga z naslovom Zgodovina pedagoškega šolstva v Mariboru do 2. svetovne vojne dosegla prvo mesto v Mariboru in v republiki.

V šolskem letu 1987/88 je ravnatelj, Jože Filo, prejel Žagarjevo nagrado za izjemne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju, široko razvejano publicistično in kulturno delo ter za 25-letno uspešno vodenje festivala Kurirček.

V šolskem letu 1992/93 je na Gimnazijadi v Velenju dramska skupina s predstavo Malomeščanska svatba uspešno zastopala šolo.

Športne dejavnosti

V šolskem letu 1967/68 je dijakinja Breda Babošek na Srednješolskem atletskem prvenstvu Jugoslavije zmagala v skoku v višino in v metu kopja, 1971/72 pa je dijakinja Hermina Cigler na Mednarodnem turnirju v judu, ki je bilo v Beogradu, dosegla 1. mesto. Naslednje leto je dijakinja Jožica Črešnar zmagala na državnem prvenstvu v smuku. V šolskem letu 1974/75 pa je postala državna prvakinja v veleslalomu.

Mladinsko kulturno-umetniško društvo (MKUD)

MKUD Jožeta Kerenčiča so ustanovili 1976. leta. Od takrat združuje dijake, profesorje in delavce šole ter skrbi za kulturne aktivnosti. Namen društva je razvijanje kulturnih dejavnosti, spodbujanje kulturne ustvarjalnosti in posredovanje le-teh čim širšemu krogu obiskovalcev.

MKUD III. gimnazije se deli na več sekcij: glasbena (pevski zbor in vokalna skupina), gledališko-dramska, glasbeno-literarna, glasbeno-dramska, likovna, fotografsko-filmska, plesna in lutkovna. Organiziralo je mnogo gledaliških predstav, glasbeno-literarnih nastopov, glasbeno-dramskih predstav, koncertov in drugih prireditev, predstavljenih dijakom in širši javnosti. V okviru društva deluje tudi šolski pevski zbor, ki nastopa tako doma kot tudi v tujini.

Dekliški pevski zbor

V dekliškem pevskem zboru prepevajo dijakinje programa predšolska vzgoja. Vsako leto se predstavijo na šolskih prireditvah in na majskem koncertu, sodelujejo pa tudi na občinskih in medobčinskih revijah mladinskih pevskih zborov. Izvajajo umetne skladbe domačih in tujih skladateljev ter tudi priredbe ljudskih in zabavnih pesmi.

Gledališko delovanje

Na III. gimnaziji ima gledališka dejavnost že dolgo tradicijo. Ob kulturnem prazniku vsako leto pripravijo premiero, potem pa ob najrazličnejših priložnostih sledijo ponovitve predstav. Vaje imajo v učilnicah in v sejni sobi Pedagoške fakultete. Dijaki ob svojem delu spoznavajo prvine gledališke igre ter zakonitosti gledališkega govora in nastopa. Med člani dramske skupine je prijetno in sproščeno vzdušje, delo je nadvse zabavno in med njimi se pletejo trdne prijateljske vezi.

4.4 Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška

Aktiv slovenščine, umetnostne zgodovine in glasbe

Vsem je skupna ljubezen do umetnosti in ko se združijo, nastanejo čudovite kulturne prireditve. Med njimi so adventni večeri, božičnice, Prešernijade, zaključne prireditve idr.

- Profesorice slovenskega jezika so izdale pesniške zbirke, veliko šolskih glasil, šolskih kronik in almanahov. Dijaki sodelujejo na literarnih natečajih Mohorjeve družbe in radia Ognjišče, na razpisih za haikuje in na Cankarjevih tekmovanjih. Na šoli imajo tudi Slomškovo bralno značko in Prešernijado. Lahko se pohvalijo z nekaj zlatimi, še več srebrnimi in bronastimi Cankarjevimi priznanji.
- Profesorice umetnostne zgodovine skrbijo za stopniščne razstave, ogledе razstav v galerijah ter ekskurzije po Sloveniji, Avstriji, Češki in Italiji. Z dijaki se udeležujejo različnih tekmovanj.
- Pevski zbor je najprej vodila Emica Potočnik, nato pa profesorica glasbe in zborovodkinja Katja Kovač. Nasledil jo je Tadej Kušar. Pridružil se mu je še koordinator kulturnih prireditev Aleš Marčič.

Gledališke dejavnosti

Od nastanka gimnazije ima veliko vlogo dramska dejavnost. Že v prvi generaciji dramske skupine je bilo veliko talentov, med njimi sta bila tudi Matej Puc in Uroš Nikolič. Na prvem počitniškem taboru v Stični so dijaki pod vodstvom Vide Ifko naštudirali burko Majde Strašek Januš z naslovom Pasja sodba v deželi slovenski. V Nikoličevi režiji in ob odlični igri Mateja Puca so burko odigrali na Muljavi in ob zaključku tabora. Njihovo predstavo so gledalci zelo dobro sprejeli. Dramska skupina je med drugim uspešno predstavila šolsko pesniško zbirko Zvezdne sanje. Mladi igralci so se izkazali tudi s samostojno predstavo na Malem odru I. gimnazije. V letu 2002 je režijo prevzel Ivan Žigart, upokojeni profesor slovenščine.

Dijaki so se na miklavževanju predstavili z lutkovno predstavo Rdeča kapica. Nad ustvarjanjem so bili zelo navdušeni, zato so jo odigrali še v vrtcu na Teznu in na otroškem oddelku v mariborski bolnišnici. Pripravili in zaigrali so tudi Volka in sedem kozličkov. Sami so pripravili sceno za igrico Maček Muri. Med predstavo je igral tudi razredni ansambel. Od leta 2004 pripravljajo miklavževanje tudi za otroke profesorjev.

Leta 2006 so se podobno misleči dijaki povezali v dramsko skupino. Ti so si naredili ime *Strela Perunova*. Mentorica je bila profesorica Alenka Januš. Ta gledališka skupina je leta 2007 v Slomškovi dvorani nastopala s predstavo Antika. Izpeljali so tudi igro Biblija.

Zgodovinsko-latinski dramski krožek

Latinisti so vključeni v zgodovinsko-latinski dramski krožek. V okviru tega je nekaj let delovala dramska skupina. Pod mentorstvom profesorice in v režiji Ivana Žigarta so odigrali več komedij.

Ob peti obletnici gimnazije so zaigrali Plavtovo *Aululario* ali Komedijo o loncu. Leto kasneje je odlična igralska zasedba zaigrala Nušičevega *Analfabeta*, Linhartovo *Županovo Micko* in nizozemsko komedijo *Hodl de Bodl*. Sledila je nova generacija dijakov, ki so pripravili Nušičevo komedijo *Ženitev*. Ista igralska zasedba je zaigrala tudi ob zaključku *Prešernijade*, in sicer prizore iz Prešernovega življenja. Pred televizijskimi zasloni so na zaključni prireditvi odigrali odlično satiro o družini. Naslednja generacija dijakov je pod mentorstvom Andreje Vidmar pripravila duhovito igro o znanih osebnosti v šolskih klopeh. Leta 2005 so na božični prireditvi v stilu »resničnostnega šova« ustvarili odlično parodijo.

Francoski dramski krožek

Tudi pri francoščini so dijaki aktivni pri dramskem krožku, ki deluje že od šolskega leta 2000/01 naprej. Vsako leto pripravijo eno ali dve dramski uprizoritvi. Največkrat gre za komedije, ki so prežete z glasbenimi vložki. Leta 2001 je skupina nastopila tudi na Mednarodnem festivalu mladih frankofonov¹² v Nici, kjer je dobila priznanje. Vsa leta nastopajo v gledališču v Celju, v amfiteatru II. gimnazije Maribor in na drugih prireditvah v šoli. Njihovi predstavi si je v šolskem letu 2005/06 ogledal tudi svetovalec za francoski jezik Zavoda za šolstvo Republike Slovenije. Leta 2007 so sodelovali na večjezični predstavi v škofijski avli v Mariboru.

¹² Izraz frankofoni se nanaša na nekdanje francoske kolonije, ki uporabljajo francoščino kot uradni jezik.

Publika so večinoma frankofoni in tisti, ki jih zanima gledališče, čeprav ne obvladajo francoščine. V predstavah je veliko govorce telesa, glasbe, scenskih pripomočkov, kostumov in niso vsebinsko zapletene, zato je lažje razumeti bistvo.

Aktiv angleškega, francoskega, latinskega in španskega jezika

Aktiv angleškega, francoskega, latinskega in španskega jezika je z dramskimi nastopi sodeloval na adventnem večeru Z upanjem v novo tisočletje. Pripravili so tudi dve samostojni večerni prireditvi, na katerih so dijaki s svojimi igrami v tujih jezikih zabavali gledalce. Sodelovali so tudi na Prešernijadi. Medpredmetno so ustvarili šolski časopis *FLANŠ*, in sicer v francoščini, latinščini, angleščini, nemščini in španščini. V njem objavljajo različne prispevke v več jezikih.

Angleški dramski krožek

Tudi pri urah angleščine so pripravljali gledališke igre. Tujim študentom, ki so bili navzoči pri učni uri, so se z odrskim nastopom predstavili kot Sestre. S tem drznim »talk showom« so dijaki nastopali v okviru Večjezičnega božičnega večera, na informativnem dnevu in v Mariborskih zaporih, kjer so dijaki ŠgAMS med božično-novoletnimi prazniki zadolženi za kulturno-zabavni večer. Nastopali so tudi na Adventnem večeru, na maturantskem plesu, na večjezičnih prireditvah ter na zaključni prireditvi, kakor tudi v Londonu in na bežigrajski gimnaziji v Ljubljani.

Španski dramski krožek

Pod vodstvom mentorice Polone Čuk deluje od šolskega leta 2003/04 španski dramski krožek. Že po treh mesecih učenja in vaj so pripravili kratko predstavo, v kateri so interpretirali biblijske zgodbe. Nastopali so tudi na prireditvi tujih jezikov.

Gledališko nadarjeni dijaki s smislom za igro in interpretacijo besedila so v šolskem letu 2004/05 oblikovali posebno gledališko skupino. Prvo leto so pripravili zabavni skeč o Esmeraldi, ki so ga v sklopu projekta Comenius odigrali v Dijaškem domu Tezno in na končni prireditvi v škofijski avli. Z isto predstavo so v šolskem letu 2005/06 sodelovali ob dnevu jezikov z mednarodno udeležbo v šolskem centru v Velenju. Ob otvoritvi razstave oblikovalke in scenografke Tatjane Oblak Milčinski so v šolskem letu 2006/07 odigrali predstavo Cesarjeva nova oblačila. Najbolj zanimiv in humoren odlomek pa so odigrali še na prireditvi ob zaključku leta. Ista gledališka zasedba je leta 2007 v škofijski avli nastopala s predstavo, v kateri je bilo dogajanje postavljeno v grški podzemni svet.

Literarne dejavnosti

Od vsega začetka je nastajala *Šolska kronika*. Že v prvem letu obstoja Škofijske gimnazije so dijaki ustvarili literarno glasilo *Žarek*. Prvi mladi pesniki Žarka so bili: Maja Harb, Andreja Kolar, Uroš Nikolič in Eva Slivka. Ob zaključku šolskega leta 1997/98 se je to literarno glasilo izlilo v almanah. Prva urednica Žarka je bila Mirjam Ifko, ki je skupaj z Ireno Šerer skrbela tudi za likovno podobo glasila. Prva pesniška zbirka škofijske gimnazije nosi naslov *Zvezdne sanje*. Izšla je leta 1999. Z leti je literarno glasilo *Žarek* dobilo novo preobleko, postalo je večje in obsežnejše. Nova urednica je Maja Kračun.

Posamezne razredne skupnosti so izdajale tudi svoja razredna glasila oziroma časopise: *Ajček*, *Bejek s težo*, *Božev kokošnjak* in *Iz krtove dežele*.

K Žarku so veliko prispevali tudi mladi novinarji, ki so ga bogatili z intervjuji in anketami. Urednica glasila je postala Ines Škvorc, ki je v dijaškem domu izdala lastno pesniško zbirko *Zvezdna odeja*. Njeno delo je nato prevzela Niki Jakol, ki je s pianistom Patrikom sama pripravljala tudi literarne večere.

Druga zbirka literarnih umetnin *Travnati trenutki* je izšla leta 2006. Literati, ki jo ustvarjajo, nam dovolijo prisluhniti tihim utripom svojih src.

Literarna srečanja

Od ustanovitve so dijakom v goste prihajali različni literati. Na šoli so gostili: Toneta Kuntnerja, Andreja Brvarja, Ferija Lainščka, Nežo Maurer s hčerko Evo Škofič Maurer in dr. Borisa A. Novaka. Slednji je dijakom predstavil svoji knjigi *Oblike sveta in Oblike srca* ter z zornega kota teoretika govoril o poeziji. Tudi direktor Slomškovega zavoda, dr. Ivan Janez Štuhec, je predstavil svojo knjigo *Smer – osvobodjena dežela*. Obiskala sta jih tudi Zorko Simčič in dr. Stanko Janežič.

Revija *Uniting Future*

Dijaki so v okviru evropskega projekta Comenius sodelovali pri mednarodnem projektu revije *Uniting Future* (= združujemo prihodnost). Ta je bil namenjen sodelovanju med evropskimi srednješolci. Vključili so se s pesniškimi in novinarskimi stvaritvami. Revija je črpala svoje vsebine iz aktualnih svetovnih in krajevnih tem posameznih sodelujočih držav. Mladi iz več kot desetih evropskih držav so objavljali svoje prispevke, ki so bili napisani v različnih svetovnih jezikih. V projekt je bilo vključeno tudi vsakoletno srečanje dijakov vseh sodelujočih držav, ki je bilo posvečeno iskanju tem za nove izdaje, medsebojnemu spoznavanju in reševanju konfliktov med mladino iz posameznih držav. Po treh letih so ta projekt zaključili.

Odprtost do drugačnosti, mednarodna izkušnja, zakladnica znanstev in prijateljstev so ostale globoko zasidrane v zavesti dijakov.

Likovna delavnica

Že prvo leto obstoja šole so začeli delovati likovni krožek in delavnice. Slikarske in kiparske delavnice so potekale v okviru projekta Odprta šola. Dijaki so v njih ustvarjali skice in plastike postaj križevega pota. Izdelki so bili razstavljeni v mariborski galeriji Ars sacra.

V Piranu so imeli likovni tabor pod geslom Pusti, naj govore. Dijaki so tam ustvarjali skice, velika platna ter tudi drobne razglednice, ki so jih pošiljali domačim. Pod vodstvom Brigite Klajnšek so pripravili razstavo v Avli Prve gimnazije Maribor.

V okviru projektnih dni je bila zanimiva tudi delavnica batikov,¹³ kjer so dijaki okraševali majice z zanimivimi motivi.

Prostor, kjer so urejali stene za razstave, so poimenovali Stopniščna galerija. V tekočem šolskem letu pripravijo na stopnišču šest razstav. Dijaki so pod vodstvom Mateja Metlikoviča v delavnici ustvarjali božične motive na voščilnicah, ki so jih v sodelovanju z drugimi škofijskimi gimnazijami razstavljali v galeriji Ars sacra.

¹³ Bátik je tkanina z vzorci, potiskanimi s pomočjo voska.

Mešani mladinski pevski zbor

Že v prvem letu je Emica Potočnik vodila dekliški pevski zborček. Naslednje leto je Katja Kovač ustanovila mešani pevski zbor. Med pevci so tudi instrumentalisti, ki s svojim igranjem obogatijo izvedbe posameznih skladb. V mariborski dvorani Union so ob koncu šolskega leta kot edini srednješolski zbor nastopili na Reviji mladinskih pevskih zborov. Že drugo leto delovanja jim je uspelo, da so na vseslovenskem tekmovanju pevskih zborov v Zagorju dosegli srebrno priznanje.

Vsako šolsko leto se zbor predstavi na letnem koncertu. Sodelovali pa so tudi na dveh velikih prireditvah, na Dobrodelnem koncertu Škofijske gimnazije Maribor v dvorani Tabor in na Dobrodelnem koncertu Slomškove ustanove v Cankarjevem domu. Nastopali so tudi na prireditvi ob praznovanju petletnega obstoja gimnazije. Na letnem koncertu so predstavili svojo prvo zgoščenko z naslovom Ob 5. jubileju. Priredili so glasbeno pravljico Volk in sedem kozličkov – jutri.

Šesto leto je vodstvo zbora prevzel profesor Tadej Kušar. Po uspešnem letu so zapeli na letnem koncertu Ko pogledam nazaj.

V letu 2004 so bili s pevskim zborom na turneji po Nemčiji in Franciji, koncerte so imeli tudi v Berlinu, Thüneju, Münstru in Osnabrücku. Vstopu Slovenije v Evropsko unijo so posvetili koncert v Evropskem parlamentu v Strassbourgu. Leta 2007 so v Zagorju osvojili srebrno priznanje.

Vsako leto sodelujejo s pevskega zbori katoliških gimnazij Slovenije na Dobrodelnem koncertu Slomškove ustanove v Cankarjevem domu. Redno se udeležujejo tudi območnih in medobmočnih revij v Mariboru. V vsakem šolskem letu imajo mnogo nastopov in koncertov, med katerimi izstopata božičnica v stolni cerkvi in letni koncert. Udeležujejo se tudi tradicionalnega Dobrodelnega koncerta za tezensko župnijo.

Šolski glasbeni skupini Neopredeljeni in 12.45

Prva šolska glasbena skupina je nastala leta 1999 pod vodstvom profesorja Marka Groblerja. Na šoli ni bilo prostora za vaje in imeli so samo klaviature pevskega zbora, zato je profesor dijake odpeljal kar domov, kjer so vadili v garaži. Tam so imeli vso opremo, od inštrumentov do ozvočenja. Začeli so z vajami in prva glasbena skupina se je poimenovala Neopredeljeni. Najprej so začeli nastopati na šolskih prireditvah, potem pa še na mestnih prireditvah in na motorističnih zabavah.

Čez nekaj let so dobili prostor in opremo v kleti Andreanuma. Od leta 2005 je delovala na šoli skupina z imenom 12.45. Nastopali so na številnih prireditvah in koncertih.

5 NEKATERI POMEMBNEJŠI MARIBORSKI GIMNAZIJSKI PROFESORJI

Mariborske gimnazije so premogle nekaj odličnih profesorjev, ki so s svojim delom pomembni za širši slovenski prostor.

Vseh nismo mogli zajeti v tej obravnavi, saj bi bila zanimiva tudi imena kot: Jaro Dolar (slavist, publicist in novinar, urednik časnika Vestnik, profesor ruskega jezika in režiser dramske sekcije na mariborski klasični gimnaziji), Ivan Mravljak (profesor na klasični gimnaziji v Mariboru), Maks Pleteršnik (leksikograf, jezikoslovec in učitelj, leta 1863 je bil suplent na gimnaziji v Mariboru, njegovo najpomembnejše delo je Slovensko-nemški slovar) in dr. Leopold Poljanec (naravoslovec in narodno-prosvetni delavec, med leti 1901 in 1918 je služboval na gimnaziji v Mariboru).

5.1 Anton Dolar

Rodil se je 9. 5. 1875 v Hotinji vasi. Gimnazijo je končal v Mariboru, nato pa je na Dunaju študiral klasično filologijo. Leta 1901 je učil na mariborski gimnaziji. Od leta 1902 do 1910 je služboval v Celju, potem pa med leti 1910 in 1937 spet kot profesor na mariborski gimnaziji. Urejal je celjski Ilustrirani narodni koledar, mariborske Triglavanske liste. Pisal je članke, literarne kritike in poročila o slavistični literaturi. Prevajal je tudi iz češčine ter objavljaj v čeških in nemških listih. Med prvo svetovno vojno je bil mobiliziran¹⁴. Po vojni je bil sekretar Narodnega sveta v Velikovcu. Med drugo svetovno vojno je bil zaprt in izseljen v Zagreb, kjer je 4. 5. 1953 umrl.

¹⁴ Mobilizacija je prehod oboroženih sil in gospodarstva iz mirnodobnega stanja v vojno.

5.2 Janko Glazer

Rodil se je 21. 3. 1893 v Rušah. Študiral je slavistiko in germanistiko v Gradcu, na Dunaju, v Zagrebu in Ljubljani. Leta 1922 je v Ljubljani diplomiral. Na mariborski klasični gimnaziji je poučeval od leta 1920 do 1926. Bil je knjižničar v mariborski Študijski knjižnici, potem pa tudi ravnatelj te knjižnice. V Mariboru je oblikoval eno najvidnejših slovenskih knjižnic. Med vojno so ga izgnali v Srbijo. Po vojni se je leta 1945 vrnil v Maribor in obnovil knjižnico. Bil je meditativni, impresionistični pesnik Pohorja, razpoloženskih slik, razmišljanj o življenju in neurejenosti sveta. Uredil je tudi več antologij: *Slovenska narodna lirika* (1920), *Župančičeve Izbrane pesmi* (1948), *Prešernove nemške poezije* (1950), *Pesmi za otroke* (1963) in *Sto pesmi za otroke* (1974). Bil je tudi literarni zgodovinar in urednik Časopisa za zgodovino in narodopisje ter Novih obzorij. Leta 1968 je prejel tudi Prešernovo nagrado. Umrli je 2. 2. 1975 v Rušah.

5.3 Anton Ingolič

Anton Ingolič se je rodil 5. januarja 1907 v Spodnji Polskavi. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju. Potem je hodil na gimnazijo v Maribor in nadaljeval šolanje na realki. V času obiskovanja mariborske realke je pričel s pisanjem. Ustanovil je literarni list *Žarki*. V Parizu je po maturi študiral francoščino, nato pa na ljubljanski univerzi slavistiko. Leta 1931 je postal diplomirani slavist. Od leta 1932 do 1941, potem pa spet po vojni je poučeval na ptujski gimnaziji, nato pa se je leta 1946 zaposlil na realni gimnaziji v Mariboru. Bil je urednik revije Nova obzorja, od leta 1976 je bil dopisni član, od leta 1981 pa redni član SAZU-ja¹⁵. Bil je dvakratni dobitnik Prešernove in Levstikove nagrade. Pisati je začel že v dijaških letih. Svoja dela je objavljala v Ljubljanskem zvonu, Grudi, Prijatelju, Razorih, Obzorjih, Novih obzorjih in Naši sodobnosti. Pisal je romane, povesti, novele, drame in mladinske spise. Že pred drugo svetovno vojno se je uveljavil

¹⁵ Kratica Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

kot realist, kar se kaže v njegovih novelah, povestih in v romanu *Lukarji* (1936). Napisal je tudi mnogo drugih del. Med njimi povesti *Mlada leta* (1938) in *Soseska* (1939), roman *Na splavih* (1940), mladinsko igro *Sirote* (1940), roman *Matevž Visočnik* (1945), novele *Pred sončnim vzhodom* (1945), mladinsko igro *Mladi aktivisti* (1946), pripovedno delo *Udarna brigada* (1946), *Vinski vrh* - roman v dveh knjigah, pripovedna mladinska dela: *Deček z dvema imenoma* (1955), *Tajno društvo PGC* (1985), *Mladost na stopnicah* (1962), *Gimnazijka* (1967) idr. Najpogosteje je v svojih delih opisoval predvojno in povojno življenje na Štajerskem, snov je črpal tudi iz svojih življenjskih izkušenj. Imel je izrazit čut za človeške krivice. Umrl je 11. 3. 1992 v Ljubljani, pokopan pa je v Slovenski Bistrici.

5.4 Jože Košar

Rodil se je 16. 3. 1908 v Stročji vasi pri Ljutomeru. Šolal se je na klasični gimnaziji v Mariboru. Na ljubljanski univerzi je študiral latinščino, grščino, zgodovino in arheologijo. Od leta 1934 je bil najprej suplent, nato pa profesor na klasični gimnaziji v Mariboru. V letih 1946 do 1947 in 1951 do 1959 je bil ravnatelj Klasične gimnazije Maribor. Ukinitvi klasične gimnazije je ostro nasprotoval. Po njeni ukinitvi je bil v šolskem letu 1959/60 ravnatelj prve mariborske realne gimnazije. Prizadeval si je poglobitev humanistične izobrazbe in ohranitev klasične gimnazije, pri čemer je naletel na ostra nasprotovanja. Leta 1941 je bil ujetnik v različnih nemških taboriščih, iz katerih so ga istega leta izpustili in se je vrnil v Maribor, kjer je leta 1950 sodeloval pri ustanovitvi Založbe Obzorja. Sprva je bil zunanji urednik, potem pa od leta 1960 do 1973 glavni urednik in direktor. Pod njegovim vodstvom je imela pomembno vlogo v sočasni slovenski leposlovni in znanstveni ustvarjalnosti ter pri ustanovitvi prve slovenske tovarne gramofonskih plošč Helidon. Prednost je dajal domačim ustvarjalcem in začetnikom. Zasnovoval je tudi več zbirk: *Ekonomsko komercialna knjižnica*, *Znamenja*, *Iz antičnega sveta* idr. Med leti 1957 in 1964 je urejal revijo *Nova obzorja*, v kateri so pisali o sodobni literaturi in proučevanju antike.

Pritegnil je večje število pesnikov, prozaistov, esejistov in kritikov, ki so izhajali večinoma iz Maribora in okolice. Že pred upokojitvijo in po upokojitvi se je ukvarjal s prevajanjem družboslovne, filozofske in antične književnosti. Tik pred smrtjo je prevedel Platonove Zakone. Dobil je Sovretovo nagrado za prevajanje. Umrli je 21. 5. 1982 v Mariboru.

5.5 Danica Križanič Müller

Rodila se je 31. 7. 1950 v Mariboru. Tukaj je obiskovala osnovno šolo in gimnazijo. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je leta 1978 končala študij slovenščine in angleščine. Od leta 1988 do leta 2011 je poučevala slovenščino na II. gimnaziji Maribor, kjer je pustila nepozaben pečat. Svojo veliko ljubezen do književnosti je prenašala tudi na dijake. Imela je dober vpliv na mlade, ki jih je usmerjala in jim pomagala pri reševanju problemov. Njeno delo je neprecenljivo tudi na področju vodenja literarnih delavnic in mentorstva dijakom na področju literarnega ustvarjanja. Z njenimi spodbudami in s strokovno pomočjo dijakom je v času njenega poučevanja na II. gimnaziji vsako leto izšel literarni zbornik, v katerem so objavljali tudi danes uveljavljeni mladi literarni ustvarjalci.

Je pesnica, ki v svojih zbirkah izraža njej lasten, strastno poduhovljen pesniški svet. Njene pesniške zbirke so: *Topli skriti veter* (1991), *Doseganje glasu* (2001) in *Odprta praznina* (2009). Od leta 2003 je članica Društva slovenskih pisateljev. Leta 2009 je bila zbirka *Odprta praznina* nominirana za Jenkovo nagrado¹⁶. Od leta 2004 je članica žirije Pesniškega turnirja v Mariboru. Leta 2010 je prejela Glazerjevo listino¹⁷. Svojo poezijo objavlja v literarnih revijah *Dialogi*, *Literatura* in *Nova revija*. Leta 2011 je za pesniško ustvarjalnost in pedagoško odličnost

¹⁶ Jenkovo nagrado podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za najboljšo pesniško zbirko v tekočem letu.

¹⁷ Glazerjeva listina je priznanje Mestne občine Maribor za življenjsko delo in za posebne dosežke na področju kulture.

dobila priznanje Slavističnega društva Slovenije. Je ena najvidnejših mariborskih in slovenskih sodobnih pesnic.

5.6 Ivan Lorenčič

Rodil se je 11. 2. 1952 v Beogradu. Po vrnitvi družine v Slovenijo je obiskoval Osnovno šolo Dvorjane, nato šolo Draga Kobala, potem pa se je vpisal na Gimnazijo Tabor. Po tretjem letniku gimnazije je odšel v ZDA. Četrty letnik je končal na srednji šoli v San Joseju, kjer je tudi maturiral. Tam se je navzel ameriškega optimizma. Navdušili so ga sproščeni odnosi med učitelji in dijaki. Všeč mu je bil tudi njihov koncept šole, da so bile obšolske dejavnosti tako pomembne kot šola sama. Po vrnitvi v Slovenijo je začel v Ljubljani študirati fiziko. Diplomiral je leta 1977, nato pa eno leto poučeval ta predmet na Gimnaziji Moste. Potem je tri leta učil fiziko na takratni Srednji naravoslovni šoli Miloša Zidanška in leta 1982 postal na tej šoli tudi ravnatelj. Ves čas je verjel v pomen prepletanja šole in kulture ter iz II. gimnazije ustvaril eno najbolj inovativnih in prepoznavnih gimnazij. Delo ravnatelja je opravljal vse do leta 1993, nato pa je bil do leta 2000 direktor Zavoda za šolstvo RS. Nato je eno leto služboval na Zavodu za šolstvo, potem pa se je vrnil v Maribor in spet postal ravnatelj II. gimnazije. To delo opravlja še danes in po njegovih zaslugah sodi gimnazija med elitne slovenske šole. Napisal je knjigo *Moje življenje z drugo*, v kateri so njegovi spomini na vsa leta, ki jih je do sedaj preživel na II. gimnaziji.

5.7 Ljudevit Pivko

Rodil se je 17. 8. 1880 v Novi vasi pri Ptujju. Bil je šolnik in politik. Po končanem profesorskem izpitu iz slavistike in germanistike na Dunaju je služboval med leti 1906 in 1908 na klasični gimnaziji v Mariboru. Med leti 1919 in 1925 ter 1929 in 1931 je služboval na moškem učiteljišču, od leta 1935 do smrti pa na realni gimnaziji v Mariboru. V šoli je pri dijakih zbuja narodno zavest in smisel za

telovadbo, s katero se je začel ukvarjati na Dunaju, nadaljeval je v Pragi, potem tudi v Mariboru pri Športnem društvu Maribor in v Sokolu. Leta 1913 je v Zagrebu opravil tudi izpit. Iz predavanj pri pouku slovenščine na mariborski gimnaziji je napisal *Kratko zgodovino slovenskega naroda* (1907 in 1912). V povezavi s šolo je napisal veliko knjig. Njegova dela obravnavajo tudi narodno in politično tematiko. Umrli je 29. 3. 1937 v Mariboru.

5.8 Rudolf Gustav Puff

Rodil se je 10. 7. 1808 v Avstriji. Vse šole je obiskoval v Gradcu, kjer je tudi končal študij prava. Leta 1830 je bil suplent na mariborski gimnaziji. Naslednje leto so ga premestili na gimnazijo v Koper. Leta 1832 se je po zamenjavi mest z Antonom Zupančičem vrnil na gimnazijo v Maribor. Bil je vsestransko izobražen in dejaven nemški profesor, ki je na mariborski klasični gimnaziji pustil svoje najboljše moči. Tukaj je poučeval do svoje upokojitve leta 1862. S pomočjo svojega dijaka Davorina Trstenjaka je leta 1835 naredil izpit iz slovenščine. Svoje slovenske dijake je spodbujal, naj se izobražujejo v slovenskem jeziku. Potegoval se je za narodnostne pravice Slovencev in s svojimi članki redno seznanjal Nemce o slovenskih kulturnih zadevah. Bil je Nемец, ki se je vključil v slovensko okolje. S svojimi potovanji ga je z velikim zanimanjem spoznaval ter med slovenskim ljudstvom zbiral etnografsko in zgodovinsko gradivo, ki je še danes pomemben vir za slovenske zgodovinarje in etnografe. Številne zapise o Štajerski je objavljial v listih *Grazer Zeitung*, *Der Aufmerksame*, *Stiria*, *Der Magnet*, *Mitteilungen des historischen Vereines für Steiermark* ter v *Izvestjih gimnazije v Mariboru*. Napisal je tudi samostojna dela. Leta 1846 je končal knjigo, ki je naslednje leto izšla v Gradcu pod naslovom *Marburg in Steiermark, seine Umgebung, Bewohner und Geschichte*. Ta knjiga o Mariboru, njegovi okolici, njegovih prebivalcih in zgodovini je trajen spomenik mestu. Napisal in objavil jo je v počastitev prihoda železnice. Gre za najobsežnejšo monografsko predstavitev kakega štajerskega mesta v predmarčni dobi. Knjiga je bila zelo popularna in deležna dobrih kritik. Umrli je 20. 6. 1865 v Mariboru.

5.9 Božidar Raič

Njegovo pravo ime je bilo Mitja Reich. Rodil se je 9. 2. 1827 na Žvabu. V Zagrebu je med leti 1844 do 1846 študiral filozofijo, v Gradcu pa nato med leti 1846 do 1850 teologijo. Tam je bil tudi posvečen v duhovnika. Med drugim je bil na mariborski gimnaziji profesor od leta 1853 do 1860. Za tisti čas je kot profesor dosegel nekaj izjemnega. To je bil pouk slovenščine na gimnaziji v slovenskem učnem jeziku. Po letu 1859 si je prizadeval, da bi slovenščino kot učni jezik razširili. V člankih je tudi opozarjal na krivice, ki so se Slovincem godile v šolstvu. Zaradi takšnih nazorov je bil odpuščen z gimnazije. Škof Slomšek ga je poslal za kaplana k Sv. Barbari v Haloze. Bil je tudi politik in publicist. Umrl je 6. 1. 1886 v Ljubljani.

5.10 Henrik Schreiner

Rodil se je 1. 7. 1850 v Ljutomeru. Med leti 1863 in 1871 je obiskoval gimnazijo v Mariboru. Na Dunaju je študiral prirodopis, matematiko in fiziko. Od leta 1890 do 1920 je bil ravnatelj mariborskega učiteljskega doma. Bil je tudi predsednik izpitne komisije za ljudske in meščanske šole, okrajni nadzornik za mariborsko okolico in častni član Hrvaškega pedagoškega zbora. Napisal je ogromno knjig: *Botaniški listi* (1884), *Borba za obstanek* (1886), *Prirodopisni pouk v ljudski šoli* (1895), *O koncentraciji pouka v ljudski šoli* (1892), *Samodelavnost učencev pri pouku* (1896), *Nemška vadnica za slovenske ljudske šole* (z dr. Bezjakom, 1897), *Navodilo k Nemškim vadnicam* idr. Pisal je čitanke, nemške vadnice in jezikovne vadnice. Bil je odličen praktični učitelj pedagogike. Pomembno je vplival na slovensko pedagogiko in šolstvo. Na mariborski vadnici je uvajal metodične pedagoške novosti. Organiziral je tečaje za vzgojo meščansko-šolskih učiteljev. Po letu 1918 se je pri šolskih oblasteh udeleževal različnih posvetovanj o pedagoških vprašanjih. Leta 1919 je vodil komisijo za preureditev jugoslovanskega šolstva. Dvigal je strokovno usposobljenost slovenskih učiteljev. Ti naj bi pri vzgajanju poznali otrokovo duševnost in proces poučevanja. Bil je

pobudnik in soustanovitelj Slovenske šolske matice (1900–41) in urednik njenega Pedagoškega letopisa. Predsednik je bil vse do smrti. Umrl je 14. 4. 1920 v Mariboru.

5.11 Gustav Šilih

Rodil se je 31. 7. 1893 v Velenju. Leta 1912 je maturiral na učiteljišču v Ljubljani. V Zagrebu je na Višji pedagoški šoli diplomiral iz pedagogike, psihologije in nemškega jezika s književnostjo. Med vojno je bil vpoklican v Avstro-Ogrsko vojsko, bil je ranjen na soški fronti. Po vojni, leta 1918, je kot Maistrov borec sodeloval v bitki za severno mejo in pri osvoboditvi Maribora. Potem je kratek čas poučeval na mariborski realki. Leta 1941 je bil v nemškem vojaškem ujetništvu. Med leti 1928 do 1941 in 1945 do 1952 je poučeval na mariborskem učiteljišču. Med letoma 1945 in 1946 je bil tudi ravnatelj. V Mariboru je leta 1952 ustanovil vzgojno posvetovalnico, ki jo je vodil do 1961. Ustanovil je tudi Pedagoško centralo, kjer je bil tudi predsednik. V Mariboru je organiziral pedagoške tečaje, bil pa je tudi urednik Roditeljskega lista in Pedagoškega zbornika. V mlajših letih je pisal pesmi in krajšo mladinsko prozo. Napisal je tudi ogromno knjig, ki so dosegle najvišje dosežke v slovenski pedagogiki: *Učne oblike* (1939), *Vzgoja otrok v naši družini* (1952), *Vzgoja naših otrok* (1955), *Vzgojna sredstva naše družine* (1955), *Naš otrok ni več otrok* (1957), *Učna načela naše šole* (1961), *Didaktika* (1966). Pisal je tudi razne razprave in članke. Njegova področja so bila pedagogika, psihologija, didaktika in metodika. Bil je razgledan in temeljit poznavalec teoretičnih osnov svoje stroke kakor tudi odličen praktik. Umrl je 24. 11. 1961 v Mariboru.

5.12 Josip Šuman

Rodil se je 11. 2. 1836 v Zgornji Ročici. Študiral je klasično filologijo in germanistiko v Gradcu, slavistiko na Dunaju in leta 1860 opravil profesorski izpit. Na gimnaziji v Mariboru je začel učiti leta 1859. Učil je še na akademski gimnaziji na Dunaju, bil je ravnatelj na gimnaziji v Ljubljani in šolski nadzornik. Napisal je *Slovensko slovnico po Miklošičevi primerjalni* (1881) in *Slovensko slovnico za srednje šole*. Objavljal je glasoslovne razprave, etimološke študije in prispevke iz klasične filologije. Leta 1861 je sodeloval pri ustanovitvi mariborske čitalnice, leta 1864 pa pri ustanovitvi Slovenske matice. Umrl je 15. 9. 1908 v Mošćenički Dragi na Hrvaškem.

5.13 Josip Tominšek

Rodil se je 4. 3. 1872 v Bočni. Med leti 1892 in 1896 je v Gradcu študiral slavistiko, klasično filologijo, primerjalno jezikoslovje, pedagogiko in arheologijo. Opravil je izpit za pouk telovadbe. Leta 1879 je opravil tudi profesorski izpit iz latinščine, grščine in slovenščine. Leta 1911 je postal ravnatelj na gimnaziji v Mariboru. Delal je kot pedagog, šolnik, slavist in organizator javnega življenja. Bil je tudi član deželnega šolskega sveta in nadzornik za telovadbo v slovenskih in italijanskih šolah ter tajnik odbora za zbiranje slovenskih narečnih pesmi. Pisal je literarnozgodovinske in kritične članke o Prešernu, Bleiweisu, Stritarju, Aškercu, Murnu, Cankarju in objavil razne ocene književnih izdaj. Izdal je več učbenikov za grščino in latinščino. Področju šolstva je Tominšek posvetil veliko časa. Po 1. svetovni vojni je bilo pomembno slovenjenje vodstva šole, profesorjev in dijakov srednjega šolstva, vendar na mariborski realki pod vodstvom dr. J. Tominška ni bilo težav. Organiziral je tudi prvi realčni razred in v šolskem letu 1924/25 je bila na Državni realki v Mariboru zadnja nemška matura, hkrati pa tudi prva slovenska. Do pozne starosti je aktivno sodeloval pri organiziranju raznih športov. Na področju telovadbe je sodeloval tudi kot pisec. Umrl je 22. 3. 1954 v Ljubljani, pokopali pa so ga v Celju.

5.14 Davorin Trstenjak

Rodil se je 8. 11. 1817 v Kraljevcih. V Gradcu je študiral teologijo. Leta 1844 je bil posvečen. Od leta 1850 do 1861 je kot kaplan služboval v Mariboru, kjer je bil tudi katehet in učitelj na gimnaziji. Šolajoče Slovence je vzgajal v narodnem duhu. Že med službovanjem je zasnoval leposlovni list *Zora*, ki je izhajal med leti 1872 do 1878. Leposlovni list je imel tudi znanstveno prilogo *Vestnik*. Pisal je članke o zgodovini in položaju Slovencev, satirična, humoristična in novelistična besedila. Spodbudil je tudi ustanovitev slovenskega pisateljskega društva. Potegoval se je za slovensko gledališče in književnost. Na gimnaziji se je zavzemal za večji delež slovenščine pri pouku in zaradi tega je bil odpuščen. Potem je do smrti služboval kot duhovnik. Umrl je 3. 2. 1890 v Starem trgu pri Slovenj Gradcu.

5.15 Karel Verstovšek

Rodil se je 26. 7. 1871 v Velenju. Leta 1903 je v Gradcu doktoriral iz filologije. Od leta 1898 do 1911 in od 1921 do smrti je služboval kot profesor na klasični gimnaziji v Mariboru. Vmes je bil deželni in državni poslanec. Leta 1918 je postal predsednik Narodnega sveta v Mariboru. Do leta 1921 je bil še poverjenik za uk in bogočastje, kjer je pomagal pri preureditvi šolstva v narodnem duhu in pri ustanavljanju novih šol, še posebej veliko zaslug je imel pri ustanavljanju slovenske univerze v Ljubljani. Ves čas je politično pripadal katoliškemu taboru. Od leta 1906 je aktivno sodeloval pri ustanovitvi Kmečke zveze. Bil je član številnih društev in organizacij. Med prvo svetovno vojno je močno nasprotoval preganjanju zavednih Slovencev na Štajerskem. 1. novembra 1918 je Rudolfa Maistra imenoval za generala. Njegove vojaške akcije je v Narodnem svetu zmeraj podpiral. Objavil je veliko politično-zgodovinskih člankov. Njegovi daljši spisi so nastali na osnovi predavanj v mariborskem Zgodovinskem društvu.

Napisal je razpravo o grški literaturi, pisal je tudi o šolstvu. Umrli je 27. 3. 1923 v Mariboru.

5.16 Fran Voglar

Rodil se je 5. oktobra 1877 v Nadbišču pri Lenartu v Slovenskih goricah. Obiskoval je klasično gimnazijo v Mariboru. Na Dunaju je študiral klasično filologijo in slavistiko. Leta 1904 je diplomiral. Bil je domači učitelj pri plemiških družinah. Kot suplent je učil je na gimnaziji v Celju in Št. Pavlu v Labotski dolini. Od leta 1912 do 1921 je bil profesor na klasični gimnaziji v Mariboru, od leta 1917 do 1918 profesor na realki, od leta 1922 do smrti pa ravnatelj ženskega učiteljskega v Mariboru. Med vojno je v Mariboru deloval narodno-politično, po njej je bil tajnik Narodnega sveta. Delal je tudi v raznih organizacijah. Leta 1919 je sodeloval pri ustanovitvi Mariborske tiskarne in SNG Maribor. Bil je predsednik sveta mariborske Mestne hranilnice in odgovorni urednik liberalnega dnevnika Mariborski delavec. Napisal je članek Die Helenasage in der griechischen Dichtung, knjižico Prvi pouk v slovenskem jeziku za Nemce, skripto za slovensko slovnico in literaturo ter za pedagoške predmete idr. Umrli je 17. oktobra 1925 v Mariboru.

5.17 Anton Zupančič

Rodil se je 22. maja 1788 v Ljubljani. Na Dunaju je končal študij filozofije. Po končani šoli je sledil svoji neustavljivi želji po pesništvu. Ko je bil domači učitelj pri nekem plemiču, se je v prostem času posvečal tudi zgodovini in arheologiji. Čez nekaj let je postal profesor zemljepisa in zgodovine v Celju. Svoja pesniška dela in raziskovanja na področju domačih starin je objavljala v številnih domačih in tujih časopisih. Med drugim je tudi redno poročal o mariborskih kulturnih dogodkih v štajerskih glasilih Der Aufmerksame (1812–1842), Stiria (1843–1848) in v samostojnih prilogah časnika Grazer Zeitung. Od leta 1819 je bil profesor na

gimnaziji v Mariboru. Njegova predavanja so bila ognjevit in jedrnata. Leta 1831 pa je prostovoljno zamenjal svoje učno mesto z mestom Rudolfa Gustava Puffa v Kopru. Program Umetnostnega društva v Mariboru je obogatil s svojimi dramskimi besedili z motivi iz kranjske zgodovine. Sam je bil duhovit deklamator. V nemščini je objavil prevod pesnitve o Pegamu in Lambergarju, pisal je tudi nemške prigodniške pesmi. Med njegovimi spisi v prozi, zgodbami, pripovedmi, življenjepisi itd. so za domačo zgodovino in arheologijo pomembni tudi njegovi opisi izletov iz Celja v Sevnico, Laško, Dobrno in Solčavo. Med prvimi se je konec 18. stoletja lotil sistematičnega zbiranja ljudskih pesmi. Bil je domovinski zgodovinar in pesnik. Umrl je 24. julija 1833.

5.18 Franc Wiesthaler

Rodil se je 25. decembra 1825 v Mariboru. Obiskoval je ljudsko šolo in klasično gimnazijo v Mariboru. V Gradcu je dve leti študiral filozofijo, potem pa se je prepisal na študij bogoslovja na Dunaju. Čez čas je opustil študij bogoslovja in začel študij prava. Tudi tega študija ni končal, saj je med revolucijo leta 1848 moral zbežati na Bavarsko in v Švico, ker je sodeloval v graškem študentskem gibanju. Leta 1862 se je vrnil v Maribor in bil urednik časopisa Marburger Zeitung. Med leti 1869 in 1874 je bil predsednik mariborskega delavskega izobraževalnega društva. Dokler ni leta 1875 postal član nemške liberalne stranke, je bil Slovincem naklonjen, nato pa jim je začel močno nasprotovati. Potem pa je bil izvoljen v mariborski občinski svet in postal liberalni demokrat, ki je bil predan vrednotam revolucije iz leta 1848. Bil je gimnazijski ravnatelj. Leta 1889 je v Ljubljani kot slavnostni govornik odkril spomenik našemu prvemu pesniku Valentinu Vodniku. Leta 1895 so ljubljanski gimnazijski profesorji latinščine ustanovili odbor za sestavo velikega latinsko-slovenskega slovarja. Bil je predsednik tega odbora. Umrl je 22. oktobra 1890 v Mariboru.

6 SKLEP

Maribor se je razvijal v vse večje in pomembnejše mesto. Do 2. svetovne vojne je bil najhitreje razvijajoče se mesto v državi. Z izgradnjo železnice z Dunaja v Trst skozi Maribor je mesto dobilo dodaten zagon, kar je povzročilo rast industrije. Maribor je postal pomembno upravno središče na Štajerskem. Prenos sedeža lavantinske škofije v Maribor je močno vplival na slovenski narodni razvoj. Mesto se je vedno bolj spreminjalo iz nemškega v slovensko središče. Ko pa je Maribor med 2. svetovno vojno zavzel okupator in so ga zavezniški bombniki bombardirali, je bilo eno najbolj uničenih mest. Ogromno škode je bilo povzročene tudi na izobraževalnih ustanovah, vendar so jo čez čas uspeli odpraviti.

Razvoju mesta je sledilo nastajanje gimnazijskih šol: prva mariborska gimnazija v 18. stoletju, realka in učiteljišča v 19. stoletju, v 20. stoletju so bile v mestu štiri gimnazije. Prebivalstvo tega področja je podpiralo izobraževanje ljudi, zlasti mladine, saj jim je izobrazba nudila boljše možnosti za življenje. Mariborčani, s takratnimi župani na čelu, so si prizadevali in se zavzemali za ustanovitve izobraževalnih ustanov, na katere so bili neizmerno ponosni. Čez čas je bilo izobraževanje omogočeno tudi revnejšim dijakom, ki so prihajali predvsem iz nerazvitih okoliških krajev in te možnosti prej niso imeli. Gimnazije so dale ogromno pomembnih ljudi, ki so se izkazali na kulturnih, političnih, športnih in drugih področjih doma ter po svetu.

Gimnazije v Mariboru imajo bogato šolsko tradicijo. Za mesto in njegovo širšo okolico je bila gimnazija izrednega pomena. Leta 1758 so za ustanovitev prve izmed njih poskrbeli jezuiti. S to pridobitvijo je mesto uresničilo svojo željo po kulturni in gospodarski rasti. Mariborska jezuitska, kasneje klasična, gimnazija je kar 200 let zavzemala pomembno mesto med mariborskimi šolskimi zavodi. Bila je latinska gimnazija. Iz nje je izšlo ogromno zavednih slovenskih izobražencev. V času nemških narodnostnih pritiskov je klasična gimnazija veljala za sorazmerno slovenski zavod, saj je bila velika večina profesorjev in dijakov

Slovencev. Možnosti šolanja so se povečale, ko so ustanovili še učiteljišče in realko. Sami začetki učiteljišča segajo v leto 1802, kjer so začeli izobraževati učitelje za učiteljsko službo. Najprej so imeli pripravljalne tečaje, potem pa so ustanovili učiteljišče. Do obdobja močnih nemških pritiskov je bilo učiteljišče v Mariboru pretežno slovenski zavod. Iz potreb po praktično usmerjenih šolah so leta 1850 ustanovili realko, ki je bila izrazito nemška ustanova. Po prvi svetovni vojni pa so bile le slovenske gimnazije. Realka je s šolskim letom 1930/31 delovala kot popolna realna gimnazija. Z novim šolskim letom je bila realna gimnazija že osemrazredna in dijaki so imeli po uspešno zaključenem šolanju možnost, da so se lahko vpisali tudi na univerzo.

Maribor je bil dolga leta pod nemško oblastjo, katere cilj je bil čimprejšnje ponemčenje tega dela Štajerske, kar je izredno vplivalo na razvoj mesta. Predvsem šole so bile tiste, s pomočjo katerih so Nemci vztrajno zatirali naš materni jezik. Z nemškimi šolami sta bila vsiljena nemški jezik in njihova kultura. Slovensko mladino so tako nameravali popolnoma ponemčiti.

K današnji podobi gimnazij so odločilno pripomogli tudi narodnozavedni profesorji, ki so bili tam zaposleni. Med njimi je bilo vedno več Slovencev, nekateri so bili pomembni tudi v širšem slovenskem prostoru. Bili so pospeševalci znanja, hkrati pa so svoj boj za slovenizacijo prenesli tudi na perspektivne gimnazijce. Vse več je bilo slovenskih dijakov s širšega območja, ki so vplivali na mariborsko življenje. Med okupacijo so v boju žrtvovali svoje življenje tudi dijaki in učitelji. Skupaj so z vztrajnostjo in krepitevijo narodne zavesti dosegli povrnitev slovenščine, maternega jezika, v šole, kar je bilo za Maribor in njegovo okolico izrednega pomena.

Prva gimnazija, kot naslednica nekdanje klasične gimnazije, nudi danes možnost izbire klasičnega ali splošnega programa, kakor tudi evropskega oddelka. Druga gimnazija, kot naslednica realke, je posebna po svojem športnem oddelku, ki dijakom športnikom omogoča njim prilagojeno uspešno šolanje, ter po mednarodni maturi, ki dijakom odpira vrata na najuglednejše svetovne univerze. Tretja gimnazija, kot nadaljevalka učiteljišča, ponuja možnost izbire programa splošne gimnazije ali srednje vzgojiteljske smeri. Najmlajša med gimnazijami v

Mariboru je dijakom prijazna Gimnazija Antona Martina Slomška, ki želi z ravnotežjem med vzgojo in izobraževanjem mladih rodov vplivati na njihovo zavedanje etične odgovornosti zase kakor tudi za soljudi.

Gimnazije se trudijo za dijakovo osebno rast in razvoj tudi z obšolskimi dejavnostmi na kulturnih in športnih področjih. Pri tem dijake podpirajo njihovi učitelji in drugi delavci šole. S svojimi izobraževalnimi, vzgojnimi, idejnimi in kulturnimi prijemi vplivajo na intelektualno življenje ljudi, ki na njej skozi vrsto let delujejo in se izobražujejo kakor tudi na življenjski utrip samega mesta in okolice.

Kot nadaljevanka odličnega gimnazijskega šolstva v Mariboru je bila leta 1975 ustanovljena Univerza, kamor se lahko vpišejo dijaki po uspešno opravljeni maturi na gimnaziji. S tem dobi Univerza najperspektivnejše študente, ki stremijo k dosegu svojih zastavljenih ciljev na poti izobraževanja in se veselijo novih izzivov.

7 LITERATURA IN VIRI

ARIH, A. in GASPARI, V., 1992: *Klasična gimnazija v Mariboru*. Maribor: Kulturni forum Maribor.

BRAČIČ, V., 1991: *Maribor skozi stoletja*. Maribor: Založba Obzorja.

CIPERLE, J. in VOVKO, A., 1987: *ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM SKOZI STOLETJA*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.

ČUČEK, F. idr., 2012: *Nemci in Maribor: stoletje preobratov: 1846–1946*. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl.

EMERŠIČ, D. in PASTAR, Z., 2000: *Zbornik ob 150- letnici Prve gimnazije v Mariboru*. Maribor: Prva gimnazija Maribor.

HARTMAN, B., 2001: *Kultura v Mariboru: gibanja, zvrsti, osebnosti*. Maribor: Založba Obzorja.

JAVORNIK, M. (Ur.), 1999: *Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

KUZMAN, R., PRUN, B., SAMARIN, B., STEINBUCH, M., SVETEL, B. in VESENJAK, S., 2000: *ZBORNIK OB 50-LETNICI II. GIMNAZIJE MARIBOR*. Maribor: II. gimnazija Maribor.

LORBER, L., SAMARIN, B., STEINBUCH, M., ŠTEFANAC, M. in WOZNIAK, M., 1990: *SREDNJA NARAVOSLOVNA ŠOLA MILOŠ ZIDANŠEK, II. GIMNAZIJA MARIBOR, 40 LET*. Maribor: Srednja naravoslovna šola Miloš Zidanšek Maribor.

MADŽAREVIČ, B. (Ur.), 2000: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.

MIKUŽ, A., 1990: STAVBA PRVE GIMNAZIJE NEKOČ IN DANES. V Arih, B. idr. (Ur.): *Glasiilo ob 140-oblentnici Prve gimnazije v Mariboru* (str. 5). Maribor: Prva gimnazija Maribor.

PASTAR, Z., ŠPROGAR, U., BABIČ, C. in AVSENAK, B., 1990: *Zbornik ob 140-oblentnici Prve gimnazije v Mariboru*. Maribor: Prva gimnazija Maribor.

PUFF, R. G., 1999: *Maribor: njegova okolica, prebivalci in zgodovina*. Maribor: Založba Obzorja.

RIŽNAR, I., 1993: *Zbornik III. gimnazije Maribor ob 130-letnici*. Maribor: III. gimnazija Maribor.

SAMARIN, B., 2010: *DRUGONOSTALGIJA, ZBORNIK OB 60-LETNICI II. GIMNAZIJE MARIBOR*. Maribor: II. gimnazija Maribor.

STANONIK, T. in BRENK, L. (Ur.), 2008: *OSEBNOSTI: veliki slovenski biografski leksikon A–L*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

STANONIK, T. in BRENK, L. (Ur.), 2008: *OSEBNOSTI: veliki slovenski biografski leksikon M–Ž*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

STRAŠEK JANUŠ, M., 2007: *Almanah ob desetletnici škofijske gimnazije A. M. Slomška Maribor*. Maribor: Zavod Antona Martina Slomška.

VARL, V., TOMAŽIČ, D. in RADOVANOVIČ, S., 1997: *Mariborske zgodbe*. Maribor: Založba Kapital.

DRUGA GIMNAZIJA MARIBOR

(Elektronski vir, pridobljeno 4. 7. 2013 iz <https://www.druga.si/>).

GIMNAZIJA ANTONA MARTINA SLOMŠKA MARIBOR

(Elektronski vir, pridobljeno 4. 7. 2013 iz <http://www.prva-gimnazija.org>).

Ivelja, R. (16. januar 2014). *Dnevnik*. Prevezto 17. februar 2014 iz Ivan Lorenčič ravnatelj II. gimnazije Maribor: <http://www.dnevnik.si/ljudje/-ivan-lorencic-ravnatelj-ii-gimnazije-maribor->.

Mariborčan. (brez datuma). Prevezeto 17. februar 2014 iz Mariborski obraz: Ivan Lorenčič: <http://www.revijakapital.com/mariborcan/clanki.php?idclanka=392>.

Mariborska knjižnica. (20. marec 2012). Prevezeto 17. februar 2014 iz Mariborska knjižnica in Evropska prestolnica kulture. Literarne postaje. Pogovor z Danico Križanič Müller:

http://www.mb.sik.si/sporocila_opis.asp?lang=sl&str=2&id=445.

PRVA GIMNAZIJA MARIBOR

(Elektronski vir, pridobljeno 4. 7. 2013 iz <http://www.pgmb.si/>).

Slav. društvo Slovenije. (19. september 2011). Prevezeto 17. februar 2014 iz Zveza društev Slavistično društvo Slovenije podeljuje profesorici Danici Križanič Müller posebno priznanje za pedagoško odličnost in pesniško ustvarjalnost: <https://sites.google.com/site/slavisticnodrustvo/kongres2011/priznanji>.

SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

(Elektronski vir, pridobljeno 10. 1. 2014 iz <http://www.slovenska-biografija.si/>).

SLOVENSKA WIKIPEDIJA, PROSTA ENCIKLOPEDIJA

(Elektronski vir, pridobljeno 10. 1. 2014 iz <http://www.sl.wikipedia.org/>).

ŠKOFIJSKA GIMNAZIJA ANTONA MARTINA SLOMŠKA MARIBOR

(Elektronski vir, pridobljeno 6. 7. 2013 iz <http://www.slomskov-zavod.si/>).

TRETJA GIMNAZIJA MARIBOR

(Elektronski vir, pridobljeno 6. 7. 2013 iz <http://www.tretja.si/>).